

Analiza mirovinske pismenosti stanovnika Varaždinske županije

Mesec, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Organization and Informatics / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:211:282336>

Rights / Prava: [Attribution 3.0 Unported/Imenovanje 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Organization and Informatics - Digital Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
VARAŽDIN**

Ivana Meseć

**ANALIZA MIROVINSKE PISMENOSTI
STANOVNIKA VARAŽDINSKE ŽUPANIJE**

ZAVRŠNI RAD

Varaždin, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
V A R A Ž D I N

Ivana Meseć

Matični broj: 0016136860

Studij: Ekonomika poduzetništva

ANALIZA MIROVINSKE PISMENOSTI STANOVNIKA
VARAŽDINSKE ŽUPANIJE

ZAVRŠNI RAD

Mentorica:

Dr.sc. Ivana Đunđek Kokotec

Varaždin, 2022.

Ivana Meseć

Izjava o izvornosti

Izjavljujem da je moj završni/diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onima koji su u njemu navedeni. Za izradu rada su korištene etički prikladne i prihvatljive metode i tehnike rada.

Autorica potvrdila prihvaćanjem odredbi u sustavu FOI-radovi

Sažetak

U posljednjih nekoliko godina sve veći je naglasak na poznavanju mirovinskog sustava i mirovinske pismenosti pa se javlja potreba da se svaki od nas upozna s općim pojmovima mirovinskog sustava kako bi znao pravilno rasporediti novac da sebi omogući što bolje mirovinske dane. Stoga, u ovom radu je potrebno dati pregled mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj od njenog povijesnog razvoja i sveobuhvatne reforme do danas temeljem provedene analize broja mirovinskih fondova, broja članova, strukture ulaganja. Dodatno, potrebno je objasniti same mirovinske fondove, način njihova funkcioniranja, zakonodavni okvir, ali i istaknuti i objasniti najvažnije potporne institucije koje djeluju u mirovinskom sustavu. U radu je potrebno naglasak staviti na pojam „mirovinske pismenosti“ te njezine važnosti za svakog pojedinca. Svrha rada je ispitati mirovinsku pismenost stanovnika Varaždinske županije, odnosno potrebno je identificirati razinu mirovinske pismenosti stanovnika Varaždinske županije. Uzorak istraživanja čine sve zaposlene osobe te mlađe osobe koje još nisu u radnom odnosu na području Varaždinske županije. Istraživanje će se provesti korištenjem za to kreirane ankete koja će biti distribuirana ispitanicima u online okruženju (mail, društvene mreže) preko Google obrasca. Cilj istraživanja je ispitati stavove ispitanika o planiranju, štednji, općenito znanju o mirovinskom sustavu. Podaci će se obraditi deskriptivnom statistikom te će se ispitati pouzdanost korištene mjerne ljestvice Cronbach alfa koeficijentom. Na kraju je potrebno provesti komparativnu analizu s već provedenim istraživanjem mirovinske pismenosti građana Republike Hrvatske u rujnu 2021.godine.

Ključne riječi: mirovinski sustav; mirovinska reforma; mirovinski fondovi; mirovinska pismenost; Varaždinska županija

Sadržaj

1. Uvod	2
2. Mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj	3
2.1. Povijest mirovinskog sustava	5
2.2. 2.2.Reforme mirovinskog sustava	8
2.3. 2.3.Struktura mirovinskog sustava	10
3. Mirovinski fondovi	12
3.1. Obvezni mirovinski fondovi.....	14
3.2.Dobrovoljni mirovinski fond	18
4. Institucije mirovinskog sustava.....	21
4.1.Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje	21
4.2.Središnji registar osiguranika(REGOS).....	23
4.3. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga	24
5.Mirovinska pismenost	25
6.Komparativna analiza mirovinske pismenosti stanovnika Varaždinske županije u odnosu na Republiku Hrvatsku	27
6.1.Rezultati istraživanja.....	28
6.1.1.Znanje o mirovinskom sustavu.....	31
6.1.2.Stavovi građana o životu u starosti i dugoročnom planiranju vlastite štednje za starost.....	42
6.1.3. Usporedna analiza istraživanja.....	49
7.Zaključak.....	52
8.Literatura.....	53
Popis slika.....	55
Popis tablica.....	56

1. Uvod

Kako prolaze godine tako je sve veći naglasak na starenju populacije koja zahvaća društvo oko nas. Sve veći je broj umirovljenika kojima je potrebno osigurati dobre mirovine i kvalitetan život u trećoj životnoj dobi. Upravo iz tog razloga mirovinski sustav postao je jedan od bitnih značajki u životu svakog čovjeka.

Kod svakog čovjeka svaki novi put u životu kojim krene traži neku promjenu koju on mora napraviti želio on to ili ne. Zato je od izuzetne važnosti biti informiran o svim mogućnostima koje nudi mirovinski sustav kako bi to životno razdoblje bilo što jednostavnije i ugodnije.

Upoznatost čovjeka s mirovinskim sustavom uvelike pridonosi donošenju adekvatnih odluka za štednju za mirovinske dane. Ukoliko su ljudi upoznati te su stekli određenu razinu mirovinskog znanja to pridonosi boljem životnom standardu nakon umirovljenja.

Kako bi se nakon završetka radnog vijeka održala ista kvaliteta života koja je bila i prije umirovljenja, vrlo je važna i mirovinska pismenost. Ako je čovjek dobro mirovinski obrazovan tada mu planiranje štednje za umirovljeničke dane neće predstavljati nikakav problem te će dobro znati rasporediti si novac za dane koji slijede u mirovini.

Predmet istraživanja ovog završnog rada je mirovinska pismenost stanovnika na području Varaždinske županije. Cilj ovog završnog rada je opisati temeljne pojmove vezane uz mirovinski sustav i mirovinsku pismenost te naglasiti važnost dobre štednje za mirovinu.

Rad se sastoji od sedam poglavlja. Prvo poglavlje je uvod gdje se opisuje tema rada te ciljevi samog rada. Drugo poglavlje govori o samom mirovinskom sustavu u Republici Hrvatskoj od njegove povijesti pa do najvažnijih reformi koje su promijenile mirovinski sustav. Treće poglavlje govori o podjeli mirovinskih fondova dok se u četvrtom poglavlju fokus stavlja na institucije koje su važne za mirovinski sustav. Peto poglavlje govori o važnosti mirovinske pismenosti koja je važna za svakog pojedinca. U šestom poglavlju provedena je komparativna analiza mirovinske pismenosti stanovnika Varaždinske županije s istraživanjem koje se provodilo u rujnu 2021.godine u Republici Hrvatskoj. U završnom dijelu rada izneseni je zaključak koji je nastao kao rezultat samog istraživanja i cjelokupnog rada.

2. Mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj

Puljiz (2007) smatra kako mirovinski sustav u svakoj zemlji, pa tako i u Republici Hrvatskoj predstavlja najveću kariku sigurnosti ljudi u zemlji te smatra da se za mirovinski sustav može reći da je to zapravo skup pravnih normi koji uključuje financijske i institucionalne aranžmana kojima se nastoji regulirati osiguranje od rizika starosti i invalidnosti u umirovljeničkim danima.

U pravilu mirovinski sustav ima nekoliko komponenata od kojih je sastavljen a te komponente uključuju osiguranike, načine ostvarivanja financiranja, način upravljanja mirovinskim fondovima te pravednu podjelu imovine. Shodno tome, Puljiz (2007) definira nekoliko vrsta mirovinskih sustava koji mogu biti javni što znači da tim sustavima upravlja država ili pak mogu biti i privatni kojima upravlja kao i sama riječ govori privatna financijska institucija. Također, Puljiz (2007) ističe kako mirovinski sustavi mogu biti obvezni ili dobrovoljni što ovisi o tome tko ih obvezuje, a uz sve to mogu biti i definiranih davanja ili definiranih doprinosa ovisno o tome jesu li mirovine unaprijed zadane formulom za izračun mirovine ili pak one isključivo ovise o uplaćenim doprinosima osiguranika.

Nadalje, Puljiz (2007) ističe, mirovinski sustavi mogu biti i univerzalni što znači da su namijenjeni svim ljudima te da se financiraju porezima te nekim drugim vrstama javnih prihoda ili pak mogu biti utemeljeni na osiguranju zaposlenika i kao takvi služe osiguranicima i članovima njihovih obitelji koji se financiraju izdvajanjem zaposlenika i njihovih poslodavaca.

Bejaković (2012) smatra kako danas mirovinski sustav ima mnogo funkcija koje uključuju pravednu i ravnomjernu raspodjelu dohotka, poticanje pojedinačne štednje te što veće ublažavanje stanja siromaštva u vrijeme mirovine i za vrijeme radne neaktivnosti. Dodatno, autor ističe te funkcije mogu se ostvariti na mnoge načine te shodno tome su se i razvili mnogobrojni modeli koji izlaze iz tradicije svake pojedinačne zemlje na ovome svijetu (Bejaković,2012).

Mirovinski sustav u Hrvatskoj je zbog mnogih razloga bio u značajnim teškoćama. Kako su se te teškoće razvile su se upravo iz toga što se uvelike povećao broj umirovljenika koji imaju vrlo niske mirovine te zbog ranog odlaska ljudi u mirovine koji imaju vrlo kratki mirovinski staž a iskoristili su pretežito dugo razdoblje na prava koja su imali u mirovini. Građani Hrvatske uglavnom nisu skloni štednji za mirovinu te očekuju previše pomoći od države u

vezi isplate svojih mirovina. Također, mirovinski sustav postao glavni problem i predmet proračuna kojima se bavi država jer prema transferima država nešto više od polovice mirovinske rashode uglavnom pokriva prihodima od doprinosa. Naglašava se kako je zbog te vrlo male povezanosti doprinosa i mirovina upravo mirovinski sustav na području Hrvatske postao ozbiljan problem deficita koji se mora nastojati riješiti (Bejaković,2012).

2.1. Povijest mirovinskog sustava

Nekada, u davnim vremenima skrb o starijima i nemoćnima u tradicionalnim obiteljima obavljali su isključivo samo članovi obitelji, ponajviše žene. U krajevima Republike Hrvatske brigu za starije preuzimale su zadruge koje su se sastojale od velikih broja članova obitelji koji su imali razvijenu veliku solidarnu svijest za stare i nemoćne osobe. Prema podacima Svjetske banke, u prošlim vremenima zbrinjavano je oko 70% starijih i nemoćnih a radilo se uglavnom o neformalnom zbrinjavanju starijih i nemoćnih osoba (Puljiz, 2007).

Što se pak tiče onih malo razvijenijih dijelova svijeta, mirovinski sustavi su ondje bili oformljeni kao neka vrsta formalnog oblika negovanja starijih ljudi. Na primjer, u sedam zemalja koje su razvijene vrlo mali postotak ljudi starijih od 65 godina je početkom devedesetih godina živio zajedno sa obitelji u kućanstvu (Puljiz, 2007).

Početak i razvoj mirovinskog sustava u svijetu može se smatrati 1889.godina kada je u Njemačkoj uvedeno prvo mirovinski osiguranje koje se temeljilo na doprinosima radnika. Takvo socijalno zakonodavstvo se proširilo i na duge zemlje ,ponajprije na kontinentalne ,europske zemlje pa je tako krajem 19.i početkom 20.stoljeća dospjelo i na hrvatska područja (Puljiz,2007).

Prve mirovine na hrvatskom području isplaćivale su se prvenstveno pojedinim kategorijama i takve su dodjeljivane državnim službenicima ili vojnicima, odnosno njihovim obiteljima. Krajem polovine 18.stoljeća na hrvatskom području osnivale su se udovičke blagajne a koje su služile za plaćanje mirovine udovicama iz siromašnih obitelji nakon smrti njihovih muževa koji su nosili čin nižih dužnosnika. Kako navodi Puljiz(2007), tu je nastajao problem iz tog razloga jer su mnogi davali mirovine i udovicama plemićkih obitelji , a prema mišljenjima ostalih ljudi one nisu trebale primati mirovine jer su bile bogate i imale su titule plemenitog roda što je značilo da su posjedovale feudalnu imovinu i njima nije trebala neka vrsta pomoći.

Prema Puljizu(2007) važna je i 1870.godina kada se u Narodnim novinama objavio članak o uređenju samog mirovinskog osiguranja na koje imaju pravo svi državni dužnosnici, podvornici i članovi njihove obitelji. Također, Puljiz(2007) uzima u obzir i 1850.godinu kada je utemeljena „Zaklada Jelačić-Bana“ koja je imala cilj da bude na potpori vojnicima koji su godinama nemoćni te onim obiteljima vojnika koji su poginuli uslijed ratne službe .

Poticaj za nastavak mirovinskog osiguranja je bilo i osnivanje udruga uzajamne pomoći koje su organizirali rudari. Takve udruge su u europskim zemljama prethodile nastanku mirovinskog i invalidskog i drugih oblika osiguranja. Prva takva udruga osnovana je u Hrvatskoj 1883.godine u okolici Samobora. U povijesti mirovinskih sustava veliku ulogu su imale i bratinske blagajne koje su osnovane u svrhu zaštite na poslu u slučaju da se dogodi nesreća za vrijeme koje čovjek provede na poslu. Tim bratinskim blagajnama, propisano je bilo da dvije trećine doprinosa u blagajnu uplate sami osiguranici tj. radnici, a dok jednu trećinu isplaćuju poslodavci. Također, važno je za istaknuti kako je prije Prvog svjetskog rata hrvatska banka organizirala svoje zaklade iz kojih su se davale vrlo male i skromne mirovine ali ipak dovoljne za nekakva pristojan život (Puljiz 2007).

Nova etapa u povijesti mirovinskog sustava, kako smatra Puljiz (2007), dolazi nakon osnutka Države Srba, Hrvata i Slovenaca. U tom periodu najvažniji događaj je bio kada je na snagu stupio Zakon o socijalnom osiguranju radnika kojim je bilo uređeno jednostavno osiguranje radnika od rizika na poslu i taj zakon se vodio kao obvezni. Ovaj zakon nastavljen je i tijekom čitavog Drugog svjetskog rata.

Nakon Drugog svjetskog rata, na području Hrvatske na snagu je stupio sustav koji je podrazumijevao međugeneracijsku solidarnost. Ustavom, donesenim od strane Republike Hrvatske 1990.godine, bilo je propisano mirovinsko osiguranje koje su trebali imati svi u radnom odnosu. Prije nego li je Hrvatskoj priznata samostalnost, nije bilo nikakvih promjena u zakonu nego su se primjenjivali raniji zakoni i odredbe (Puljiz, 2007).

Domovinski rat koji je uništio Hrvatsku izrazito je pogoršao stanje u mirovinskom sustavu ove zemlje. Posljedica rata je znatno smanjila broj zaposlenih odnosno osiguranika, te povećala broj onih umirovljenih. Brojke pokazuju da je broj osiguranika 1990.godine dosegao 19.687.37 da bi u 1996.,nakon rata, brojio 147.897.5 osiguranika, što je pad za gotovo 500 tisuća. U tom razdoblju broj umirovljenih je porastao sa 665.788 umirovljenih na 888.738 umirovljenih, tj. više od 230 tisuća umirovljenih. Što se tiče omjera osiguranika i umirovljenih, on se također smanjio 1996.godine te je u godinama poslije nastavio padati uz istovremeni povećanje broja umirovljenih (Puljiz, 2007).

Shodno tome, jasno je da je stanje bilo alarmantno jer je pao broj zaposlenih, a povećao se broj onih koji su u ratnoj invaziji potražili spas u mirovini pa su se umirovili i prije vremena te su otišli u invalidske mirovine. O tome ima i podatak koji jasno ističe kako je prije rata bilo 20.430 prijevremenih starosnih mirovina, a u vrijeme rata i nakon taj broj je porastao na 51.027 umirovljenih koji su se umirovili (Puljiz, 2007).

Iz tih podataka se vidi da je stanje bilo vrlo loše nakon ratnih stradanja. Cilj je bio da se nekako prilagodi ta sve situacija u zemlji, ali cilj je bio pogrešno realiziran i samo je dodatno opteretio narušen sustav u koji su došli i novi korisnici te je time došlo do pogoršanja financijske situacije koja je ionako već bila na početku svoga kraha (Puljiz, 2007).

2.2.Reforme mirovinskog sustava

Prema Puljizu(2007), javni mirovinski sustav je u posljednjih nekoliko godina bio pogođen raznim krizama. Stoga, su sve zemlje odlučile provesti neke reforme koje će popraviti stanje u mirovinskom sustavu. Među njima je bila i Republika Hrvatska koja je provela reforme u nadi da će se prilagoditi promjenama koje su se desile u gospodarstvu i da će popraviti socijalne uvjete svojih građana. Krize su izazvale starenje stanovništva i generacijsku neravnotežu u kojoj su mladi morali uzdržavati svoje starije ukućane.

Uzmimo za primjer 2001.godinu kada je u Republici Hrvatskoj udio onih u dobi od 65 godina iznosio u prosjeku 15,9% stanovnika, da bi se krajem 2005. godine taj udio povećao na 16,9%. Prema nekim realnim procjenama kako ističe Puljiz (2007) do 2050.godine bit će puno više stanovnika te dobi i to u porastu od 24,3%. S druge strane, stopa fertiliteta u Republici Hrvatskoj 2005. dosegla je 1,42% a to je značilo pad stope rasta reprodukcije koja primarno mora biti 2,1%.Prema tim podacima, Puljiz (2007) smatra kako u Republici Hrvatskoj imamo negativnu stopu reprodukcije jer je sve manje mladih ljudi, a sve više dolazi starijih i nemoćnih.

Izrazito teško stanje koje je donio Domovinski rat pripremalo je Republiku Hrvatsku na neke mirovinske reforme. Prvo je 1999.godine stupila na snagu parametarska reforma ili kako je neki nazivaju „mini reforma“ kojoj je cilj bio mirovinski sustav učiniti financijski održivim. U toj reformi je bilo predviđeno da se počne od 1999.godine primjenjivati veća dob odlaska u mirovinu, što bi značilo da bi muški odlazili u mirovinu sa 65 a ne sa 60 godine, dok bi žene išle sa 60 godina a ne sa 55 godina kako je bilo prije propisano. Druga mjera je bila ta da se poveća razdoblje u zaposlenosti te je određeno da se to razdoblje obračuna poveća za tri godine. Nadalje, treća mjera je bila da se promjeni način indeksacije mirovina, a odnosila se na prijedlog da se mirovine usklade prema cijenama u omjeru 50% prema cijenama a 50% prema plaći koju ostvaruje zaposlenik. I zadnja stavka se odnosila na stroge uvjete odlaska u mirovinu, što je označavalo teže uvjete odlaska za invalidsku mirovinu te je promijenjen i postupak kojim se utvrđuje invalidnost (Puljiz, 2011).

U kontekstu ove prve reforme, valja reći da je 2001.godine umanjena stopa doprinosa za osiguranje na 19,5% a prije je bila 21,5% te je bilo predviđeno da 14,5% se ustupi za financiranje prvog stupa mirovinskog sustava a 5% za drugi. Nakon svih ovih mjera ubrzo se situacija smirila i stabilizirala te se ujednačio i broj umirovljenih te se uvelike poboljšala situacija u omjeru umirovljenih i osiguranih (Puljiz, 2011).

Druga faza je donijela mnogo veće promjene u sustavu. Te promjene su se primijenile od 2002.godine, a osim međugeneracijske solidarnosti uvedena je i kapitalizirana štednja.

Propisom je doneseno da u taj drugi stup idu svi koji u 2000.godine imali manje od 40 godina. Također, uveden je i treći stup koji nosi dobrovoljnost ulaganja u osiguranje. Uz sve navedeno, kako smatra Puljiz (2011), ove provedene reforme mogle bi dovesti do smanjenja javne odgovornosti mirovine a istodobno povećale bi individualnu odgovornost za mirovine te bi se tim postupkom mirovinski sustav učinio puno bolje održivijim i financijski isplativijim.

2.3.Struktura mirovinskog sustava

Kako mirovinski sustav čini jedan od najbitnijih dijelova sustava socijalne sigurnosti, zadaća mu je osigurati pristojan život svakog čovjeka za vrijeme mirovine. Ono što danas predstavlja dugoročni problem održivog sustava u Republici Hrvatskoj jest niska stopa zaposlenosti te nepovoljan omjer broja zaposlenih i umirovljenih (Sss.hr,2022).

Reforme iz 1999.godine usmjerene su bile prvenstveno na slabljenje javnog dijela mirovinskog sustava koji se odnosio na prvi stup, dok se s druge strane radilo na jačanju privatnog dijela, odnosno drugog stupa. Ta privatizacija javnog dijela značila je dugoročni fiskalni trošak države, odnosno da se iz proračuna nadoknadi tranzicijski trošak koji je nastao tako da se 5% javnog doprinosa preusmjerilo u privatne fondove. Samo dio tog troška prebačen je na umirovljene radnike, što pak je rezultiralo smanjenjem njihovih prava i mirovine. Tako se radniku, uz pretpostavku da je primao kroz radni vijek mjesečnu plaću, prihodi prilikom umirovljenja smanjuju za 45%.Shodno tome, uz sve navedeno, danas gotovo dvije trećine zaposlenih prima ispodprosječnu plaću, dok se s odlaskom u mirovinu prihodi još više smanjuju, što rezultira nedostatnim životnim standardom. Od trenutka kada je uveden trodijelni mirovinski sustav pa sve do danas, mirovinski sustav se gradi na tri stupa mirovinskog sustava, od koji su prva dva obvezna, a treći je dobrovoljni (Sss.hr,2022).

Mirovinski sustavi posluju na dva principa. Jedan je princip međugeneracijske solidarnosti gdje se mirovina isplaćuje preko naknada osoba koji su još u radnom odnosu, dok pak s druge strane zaposlenici mogu tijekom radnog vijeka štedjeti za mirovinu koja će im na kraju biti isplaćena, a takav način naziva se kumulacija uplata (Klačmer Čalopa i Cingula, 2009).

Kako ističe Bejaković (2012), prvi stup koji se temeljio na obveznom mirovinskom osiguranju nastavio je djelovati po principu tekuće raspodjele i međugeneracijske solidarnosti, a iznimno su u tom stupu ostali osiguranici stariji od 50 godina koji se nisu odlučili za neki drugi stup i tako imaju pravo na isplatu mirovina samo iz prvog stupa.

Za izdvajanje prvog stupa propisana je stopa od 15% bruto plaće osiguranika, dok provedbu mirovinskog osiguranja u tom prvom stupu nadgleda Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. Pošto je prvi stup obavezan, on je jednak za sve i u njega su dužni ući svi osiguranici (Hanfa.hr, 2019).

Drugi stup, koji je također obvezno mirovinsko osiguranje, temelji se na individualnoj kapitaliziranoj štednji. Svim osiguranicima u drugom stupu poslodavci iz njihovih plaća izdvajaju 5% od bruto plaće te taj iznos uplaćuju u fond koji su osiguranici sami izabrali. Ako osiguranik želi promijeniti fond, sve što je do onda bilo uplaćeno samo se prenosi u

novoizabrani fond. Svim osiguranicima se i u prvom i u drugome stupu daje mogućost da izaberu najpovoljniju mirovinu. Osiguranici mogu izabrati mirovinu kao da su bili osigurani samo u prvom stupu, a iz drugog stupa mogu primiti mirovinu koja se temelji na individualnoj kapitaliziranoj štednji.

Zadnji i ujedno posljednji stup je treći stup koji je sličan kao i drugi jer se radi o kapitalnom financiranju no ipak postoji razlika. Treći stup za razliku od drugog, daje osiguranicima da dobrovoljno izdvajaju doprinose za osiguranje. U trećem stupu svaki osiguranik sam svojom odlukom može odlučiti kolika će biti visina uloga i na koliko će obavljati rokove štednje. Iako je treći stup dobrovoljni, osiguranik mora biti punoljetna osoba s prebivalištem na području Hrvatske (Bejaković, 2012).

U takvim mirovinskim programima koje utemelje poslodavci ili sindikati, članstvo može biti ograničeno na zaposlenika, odnosno na članove sindikata koji je pokrovitelj programa. Kako je već i istaknuto, osiguranici u okviru trećeg stupa sami biraju hoće li se osigurati ili neće, a postoji i mogućnost da se osiguraju u dva ili više fondova dobrovoljnog karaktera. Također, osiguranici imaju mogućnost da biraju mirovinske programe i slobodni su odlučivati u koju od mirovina će investirati te dobivaju puno mogućnosti za dobiti informacije o vrstama i oblicima mirovine (Bejaković, 2012).

U sklopu trećeg mirovinskog stupa, prikupljanje sredstva vrši dobrovoljni mirovinski fond, a isplatu mirovina obavlja mirovinsko osiguravajuće društvo. U samo nekim iznimnim situacijama isplatu mogu vršiti i institucije za strukovno mirovinsko osiguranje država koje su članice Europske unije. Važno je za reći za treći stup, da osim što ima karakter dobrovoljnosti, on ima i veliku fleksibilnost zbog toga što osiguranici sami mogu birati koliko često će uplaćivati u treći stup te kolika će im biti visina uplate u neki fond koji sami odaberu (Hanfa.hr, 2019).

3. Mirovinski fondovi

Što se tiče povijesti mirovinskih fondova, za početak i razvitak fondova uzima se 1875. godina kao najvažnija godina vezana uz osnivanje mirovinskih fondova jer je tada osnovani prvi mirovinski fond. Od tada, kako u svijetu, tako i u Hrvatskoj mirovinski fondovi postaju jedni od značajnijih institucionalnih investitora koji se javljaju na financijskom tržištu. Kako zakon nalaže, mirovinski fondovi su prvo imali mogućnost da se ulaže u službenu kotaciju Zagrebačke banke, međutim kasnije je ta odredna proširena pa je mirovinskim fondovima dozvoljeno ulagati i u dionice poduzeća, ali samo one s JDD kotacijom (Kalčmer Čalopa i Cingula, 2009).

2000. godine provedbom reforme mirovinskog sustava u Hrvatskoj ciljalo se na to da se socijalna odgovornost prenosi s države na pojedinca. Osiguranje tada na prvoj razini mirovinske reforme temeljem međugeneracijske solidarnosti provodi Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, na drugoj razini mirovinski fondovi i mirovinska osiguravajuća društva, dok pak na trećoj razini tu funkciju obavljaju i dobrovoljni mirovinski fondovi. Valja istaknuti da Republika Hrvatska ima mješovit mirovinski sustav, pa tako još uvijek postoji međugeneracijska solidarnost. Isto tako, svi zaposleni štede najviše u drugom stupu, ali im je i dopuštena štednja u onom zadnjem, trećem stupu i to sasvim dobrovoljno (Klačmer Čalopa i Cingula, 2009).

Uz sve navedeno gore, mirovinski fond je zapravo imovina koja nema pravno osobnosti te se njime prikuplja novac uplatom svih članova koji su također i vlasnici samog fonda. Najvažnija zadaća društva koje upravlja tim fondovima je da ulažu novac s ciljem da povećaju vrijednost same imovine u fondu. Takvo ulaganje ima za cilj da svakome osiguraniku fonda omogući isplatu što veće mirovine za budućnost. No sve u svemu, ipak iznos samog računa uplatitelja fonda, a koje vodi Središnji registar osiguranika, može ovisiti samo o iznosu uplaćenom od strane poslodavca te načinu kako se upravlja fondovima (Hanfa, 2019).

Što se pak tiče osnivanja, mirovinski fond osniva mirovinsko društvo koje i ujedno upravlja njime. Iako je mirovinski društvo osnivač, valja naglasiti da je fon vlasništvo isključivo građana. Također obveza je i da građani dobivaju sve potrebne informacije o fondovima te moraju biti pravodobno informirani o svojim obvezama prema fondu. Što se pak tiče dobrovoljnosti i obveznosti, glavna razlika između dobrovoljnih i obveznih fondova jest da se prva dva stupa odnose na obvezne fondove, dok se treći odnosi samo na dobrovoljne fondove (Hanfa, 2019).

Kad se želi ulagati u imovinu fonda treba paziti na zakonske regulative. Prema tome, Zakon o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima ukazuje na to da se može ulagati u vrijednosne papire, ali samo u one koje izdaje Republika Hrvatska tj. ona država koja je članica OECD-a. Također, može se vršiti i ulaganje u obveznice ali isto samo u one koje jamči Republika Hrvatska i to samo ako je članica OECD-a. Na posljetku može se vršiti i ulaganje u depozite te potvrde o njima kod one banke koja ima sjedište u Republici Hrvatskoj (Bejaković,2012).

U mirovinskom sustavu Republike Hrvatske početkom prosinca 2007.godine osnovana su 4 obvezna fonda, a to su AZ, Erste Plavi, PBZ/CO te Raiffeisen fond. Uz obvezne, postoje i dobrovoljni fondovi, a to su AZ benefit, AZ profit, Croatia osiguranje, Erste plavi Expert i mnogi drugi. Na financijskom tržištu također postoje i otvoreni i zatvoreni investicijski fondovi. Prednost zatvorenih je omogućavanje uplate doprinosa od strane poslodavca tj. pokrovitelja samog fonda koji ima dobrovoljni karakter. Primjeri takvih fondova su tvrtke AZ,VIP,AZ Dalekovod, Sindikat pomoraca Hrvatske i mnoge druge (Klačmer Čalopa, Cingula,2009).

3.1. Obvezni mirovinski fondovi

Zakonom o obveznim mirovinskim fondovima koji je stupao na snagu 2014.godine uvedene su 3 kategorije obveznih fondova, a to su A,B i C kategorije. Kada se građani prvi puta žele zaposliti, moraju sami birati mirovinsko društvo kod Središnjeg registra osiguranika. Pravilo nalaže da se može postati članom samo jednog obveznog fonda i to samo jedne kategorije i može se imati samo jedan račun. Sredstva s tog računa nikako ne mogu predstavljati ovrhu ili osiguranje protiv osiguranika te također ne mogu biti ni dijelom stečaja ili likvidacije. Također, sredstva se ne mogu dati u zalog niti se mnogu prenositi na drugu osobu (Hanfa,2019).

Sva sredstva na osobnom računu osiguranika moraju se voditi po obračunskim jedinicama. Vrijednost svake te jedinice označava neki iznos dobiven tako da se dijeli neto imovina sa brojem posjedovanih jedinica.To znači da se na računu osiguranika nalazi iznos koji oni obvezno moraju platiti te je taj iznos rezultat ulaganja u obvezni fond. Ako se dogodi da osiguranici prekinu plaćanje u obvezni fond, tada iznos koji je uplaćen se i dalje ide na račun te nema nikakvih sankcija ako ne dođe do daljnjih uplata. To se može tako provesti sve dok se osiguranik ne umirovi (Hanfa,2019).

Prilikom odlučivanja o vrsti kategorije fonda valja razmisliti i o rizicima koji se isključivo tiču ulaganja u novac za koju pravila ulaganja donosi mirovinsko društvo. Najveći rizik se snosi u fondovima kategorije A, a najmanji rizik se snosi u kategoriji C odabranog fonda (Hanfa,2019).

Kada osiguranici odaberu fond A kategorije, tada preuzimaju najveći rizik. Strategija i pravilo ulaganja u kategoriju fonda A nalaže da najmanje 30% imovine se treba uložiti u dužničke papire koji su prenosivi i u one instrumente novca čiji je izdavatelj Republika Hrvatska. Zbog toga, fondovi kategorije A su zapravo ponajprije namijenjeni mlađim osiguranicima koji su u procesu pronalaska prvog posla. (Hanfa,2019).

Što se pak tiče kategorije B, za nju se može reći da je neka zlatna sredina jer u njoj je količina rizika veća od kategorije C, a s druge strane je pak manja od rizika kategorije A. Za kategoriju B je definirano 50% imovine koja mora biti uložena u dužničke vrijednosne papire prenosivog karaktera i instrumente novca čiji je izdavatelj Republika Hrvatska. Ako se želi postati članom ove kategorije to se mora napraviti barem 5 godine prije nego se osiguranik želi umiroviti (Hanfa,2019).

I na kraju, ako se osiguranik odluči za onu najmanje rizičnu kategoriju, a to je kategorija C, mora minimalno 70% imovine fonda uložiti u dužničke papire prenosivog karaktera čiji je izdavatelj Republika Hrvatska. Kako je i navedeno, ako osiguranik pripada generaciji koja ima 5 godina do umirovljenja, tada tim osiguranicima Središnji registar osiguranika sam dodjeljuje kategoriju fonda C. Međutim, valja naglasiti, kako je ta zadnja kategorije dostupna i onima koji žele samo uložiti u imovinu u skladu s pravilima ulaganja za kategoriju C (Hanfa,2019).

Kako bi članovi bili pravodobno informirani o obvezama i pravima, zadaća mirovinskog društva obveznih fondova je da objavljuje na svojim stranicama vrijednosti imovina i obračunskih jedinica za svaki fond. Također, ima obvezu objavljivati i prospekta fonda, revidirane financijske izvještaje te sve bitne poslovne događaje koji su vezani uz poslovanje mirovinskog društva obveznih fondova. (Hanfa,2022).

Prema posljednjim podacima za ožujak 2022.godine koje je objavila HANFA na svojim službenim stranicama, u obvezne mirovinske fondove ulagalo je 2.122.402 osiguranika, od toga u kategoriju B 89,21%, u A kategoriji 7,14% te u C kategoriji samo 3,05%. Ukupno novih članova konji su se pridružili bilo je 4,049, a njih 3,898 je Središnji registar osiguranika sam rasporedio po kategorijama. Zbog smrti ili odlaska u mirovinu za 782 članova je članstvo prestalo. Što se pak tiče ukupnog neto doprinosa, on je iznosio 664,7 milijuna kuna, a iznosi isplate kod zatvaranja računa su iznosili 102,2 milijuna kuna (Hanfa,2022).

Stavka	AZ OMF Kategorije			Erste Plavi OMF Kategorije			PBZ/CO OMF Kategorije			Raiffeisen OMF Kategorije			Ukupno Kategorije			Ukupno
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
Stanje na početku mjeseca	33.315	642.759	23.149	36.511	330.370	8.207	57.959	362.455	10.939	32.400	559.841	21.230	160.185	1.895.425	63.525	2.119.135
Udjel u ukupnom broju članova (u %)	1,57%	30,33%	1,09%	1,72%	15,59%	0,39%	2,74%	17,10%	0,52%	1,53%	26,42%	1,00%	7,56%	89,44%	3,00%	100,00%
Prije prijave	17	16	1	15	31	1	16	24	5	9	13	3	57	84	10	151
Nainadno dovršene prijave	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Raspored Regosa ²¹	779	0	0	779	0	0	1.561	0	0	779	0	0	3.898	0	0	3.898
Ukupno novih članova	796	16	1	794	31	1	1.577	24	5	788	13	3	3.955	84	10	4.049
Prelasci u druge kategorije OMF pod upravljanjem istog društva	2	602	1	1	233	0	1	380	0	5	511	1	9	1.726	2	1.737
Prelasci iz drugih kategorija OMF pod upravljanjem istog društva	33	2	570	17	1	216	24	1	356	22	5	490	96	9	1.632	1.737
Prelasci u OMF pod upravljanjem drugog društva za upravljanje	7	16	0	2	4	0	5	8	0	10	73	5	24	101	5	130
Prelasci iz OMF pod upravljanjem drugog društva za upravljanje	5	21	1	4	51	0	14	26	4	1	3	0	24	101	5	130
Neto promjena	29	-595	570	18	-185	216	32	-361	360	8	-576	484	87	-1.717	1.630	0
Ukupan prestanak članstva	1	154	130	0	65	40	2	75	57	1	139	118	4	433	345	782
Stanje na kraju tekućeg mjeseca	34.139	642.026	23.590	37.323	330.151	8.384	59.566	362.043	11.247	33.195	559.139	21.599	164.223	1.893.359	64.820	2.122.402
Mjesečna promjena članstva	824	-733	441	812	-219	177	1.607	-412	308	795	-702	369	4.038	-2.066	1.295	3.267
Mjesečna promjena (u %)	2,47%	-0,11%	1,91%	2,22%	-0,07%	2,16%	2,77%	-0,11%	2,82%	2,45%	-0,13%	1,74%	2,52%	-0,11%	2,04%	0,15%
Udjel u ukupnom broju članova (u %)	1,61%	30,25%	1,11%	1,76%	15,56%	0,40%	2,81%	17,06%	0,53%	1,56%	26,34%	1,02%	7,74%	89,21%	3,05%	100,00%

Slika1. Članstvo u obveznim mirovinskim fondovima (Hanfa,2022)

Nadalje, neto imovina samih obveznih fondova se povećala za 2,1 milijardi kuna te je ona na kraju mjeseca iznosila 132,12 milijardi kuna. Mjesečni prinosi Mirex A i B kategorije, nakon pada u veljači, u ožujku su se oporavili te su rasli za 2,21% za kategoriju A, 1,30% za kategoriju B i -0,03% za kategoriju C. Godišnji prinosi Mirexa su iznosili 6,48% za kategoriju A, 2,54 % za kategoriju B, a za kategoriju C iznosili su -2,13% (Hanfa,2022).

Obvezni mirovinski fond	Neto mirovinski doprinosi proslijeđeni OMF ovima		
	Tekući mjesec	Ukupno od početka godine	Ukupni neto doprinosi
AZ OMF kategorije A	8.057	22.428	219.330
AZ OMF kategorije B	217.328	623.739	36.063.352
AZ OMF kategorije C	12.471	36.086	592.404
Ukupno AZ OMF	237.856	682.254	36.875.087
Erste Plavi OMF kategorije A	8.115	22.531	160.092
Erste Plavi OMF kategorije B	94.048	271.313	12.773.662
Erste Plavi OMF kategorije C	3.119	9.259	154.297
Ukupno Erste Plavi OMF	105.282	303.103	13.088.050
PBZ/CO OMF kategorije A	12.305	34.187	202.823
PBZ/CO OMF kategorije B	110.152	317.887	16.651.038
PBZ/CO OMF kategorije C	4.880	14.721	241.189
Ukupno PBZ CO OMF	127.337	366.795	17.095.050
Raiffeisen OMF kategorije A	7.336	20.481	170.213
Raiffeisen OMF kategorije B	177.300	509.288	28.360.833
Raiffeisen OMF kategorije C	9.632	28.544	492.925
Ukupno Raiffeisen OMF	194.268	558.313	29.023.971
Ukupno OMF kategorije A	35.813	99.628	752.457
Ukupno OMF kategorije B	598.828	1.722.227	93.848.885
Ukupno OMF kategorije C	30.102	88.610	1.480.816
Sveukupno	664.743	1.910.464	96.082.158

Slika 1. Neto imovina obveznih fondova (Hanfa,2022.)

Obveznička ulaganja obveznih mirovinskih fondova iznosila su 83,8 milijardi kuna a njihov udio se smanjio za 0,92% na mjesečnoj razini. Što se pak tiče ulaganja u dionice u imovini obveznih mirovinskih fondova, povećala su se za 0,68% na mjesečnoj razini te su iznosila 27,8 milijardi kuna. Pri tome ulaganja domaćih dionica uzela su udio od 12,4%, a ulaganja u strane dionice čine 8,6% ukupne imovine fondova. Ulaganja koja su se vršila u investicijske fondove iznosila su 15,7 milijardi kuna što je ukupno činilo 11,86 % imovine te se njihov udio u imovini povećao za 0,1%, a novac i depoziti su na kraju mjeseca ožujka iznosili 4,2 milijarde kuna, odnosno 3,15% imovine (Hanfa,2022).

Kategorija Vrsta imovine	KATEGORIJA A								KATEGORIJA B								KATEGORIJA C								Sveukupno									
	AZ OMF		Erste Plavi OMF		PBZ CO OMF		Raiffeisen OMF		Ukupno kat. A		AZ OMF		Erste Plavi OMF		PBZ CO OMF		Raiffeisen OMF		Ukupno kat. B		AZ OMF		Erste Plavi OMF		PBZ CO OMF		Raiffeisen OMF		Ukupno kat. C		Sveukupno			
	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel		
Novčana sredstva	16.155	3,22%	12.722	4,49%	19.256	5,26%	24.023	6,38%	72.156	4,72%	224.016	0,49%	268.434	1,48%	670.453	3,17%	329.287	0,89%	1.492.190	1,23%	156.255	4,25%	48.403	4,77%	45.464	2,99%	260.274	8,62%	510.396	5,53%	2.074.742	1,57%		
Potraživanja	2.962	0,59%	713	0,25%	1.747	0,48%	485	0,13%	5.907	0,39%	321.864	0,71%	23.098	0,13%	1.917	0,01%	105.809	0,29%	452.689	0,37%	9.855	0,27%	0	0,00%	689	0,05%	1.639	0,05%	12.183	0,13%	470.778	0,36%		
Vrijednosni papiri i depoziti	486.129	96,80%	270.336	95,36%	345.548	94,32%	152.962	93,77%	1.454.977	95,19%	44.977.339	99,38%	17.845.773	98,45%	20.493.554	96,89%	36.432.683	98,95%	119.749.348	98,68%	1.525.334	95,87%	968.084	95,39%	1.506.648	99,11%	2.765.644	91,62%	8.765.710	94,96%	129.970.034	98,38%		
Domaći	345.763	68,85%	178.775	63,06%	210.990	57,39%	219.694	58,36%	955.221	62,50%	35.611.336	78,68%	13.158.980	72,60%	14.769.854	69,83%	26.599.663	72,25%	90.139.833	74,28%	3.294.969	89,60%	879.378	86,65%	1.400.461	92,13%	2.594.593	85,95%	8.169.401	88,50%	99.264.455	75,13%		
Dionice + GDR /	142.598	28,40%	80.460	28,38%	112.881	30,81%	72.650	19,30%	408.589	26,73%	5.637.323	12,46%	3.324.284	18,34%	3.503.018	16,56%	3.553.017	9,65%	16.017.643	13,20%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	16.426.232	12,43%
Državne obveznice	155.809	31,03%	77.222	27,24%	95.218	25,99%	120.565	32,03%	448.814	29,36%	28.183.415	62,27%	8.795.355	48,52%	10.543.800	49,65%	21.504.163	59,49%	69.426.733	57,21%	2.822.498	76,76%	703.166	69,28%	1.301.088	85,99%	2.323.102	76,96%	7.149.855	77,46%	77.025.402	58,30%		
Municipalne obveznice	0	0,00%	0	0,00%	1.235	0,34%	0	0,00%	1.235	0,08%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1.267	0,08%	0	0,00%	1.267	0,01%	2.502	0,00%		
Korporativne obveznice	8.253	1,64%	4.374	1,54%	1.656	0,45%	6.998	1,86%	21.281	1,39%	417.775	0,92%	415.749	2,29%	398.385	1,88%	467.694	1,27%	1.699.604	1,40%	88.190	2,40%	67.486	6,65%	72.828	4,79%	168.639	5,59%	397.142	4,30%	2.118.027	1,60%		
AIF	0	0,00%	266	0,09%	0	0,00%	0	0,00%	266	0,02%	6.765	0,02%	17.752	0,10%	28.853	0,14%	15.744	0,04%	69.144	0,06%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	69.409	0,05%		
UCITS fondovi	0	0,00%	2.453	0,87%	0	0,00%	9.481	2,52%	11.934	0,78%	115.129	0,25%	125.805	0,69%	295.797	1,40%	229.050	0,62%	765.781	0,63%	25.279	0,69%	20.223	1,99%	25.279	1,66%	22.852	0,76%	93.632	1,01%	871.347	0,66%		
Instrumenti tržišta novca	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	99.999	0,22%	0	0,00%	0	0,00%	429.395	1,17%	529.894	0,44%	49.994	1,36%	0	0,00%	0	0,00%	80.000	2,65%	129.994	1,41%	659.987	0,50%		
Depoziti	39.102	7,79%	14.000	4,94%	0	0,00%	10.000	2,66%	63.103	4,13%	1.150.900	2,54%	480.035	2,65%	0	0,00%	0	0,00%	1.630.934	1,34%	309.008	8,40%	88.503	8,72%	0	0,00%	0	0,00%	397.511	4,31%	2.091.548	1,58%		
Inozemni	140.367	27,95%	91.562	32,30%	134.558	36,73%	133.268	35,40%	499.755	32,70%	9.366.003	20,69%	4.686.793	25,06%	5.723.699	27,06%	9.833.020	26,71%	29.609.515	24,40%	230.365	6,26%	88.706	8,74%	106.187	6,99%	171.051	5,67%	596.309	6,46%	30.705.579	23,24%		
Dionice	60.610	12,07%	46.397	16,37%	52.245	14,26%	45.589	12,11%	204.842	13,40%	3.550.799	7,85%	2.310.602	12,75%	2.838.335	13,42%	2.424.809	6,59%	11.124.545	9,17%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	11.124.545	8,58%		
Državne obveznice	10.659	2,12%	4.016	1,42%	16.027	4,37%	8.006	2,13%	38.708	2,53%	2.151.477	4,75%	179.484	0,99%	685.689	3,24%	711.915	1,93%	3.728.574	3,07%	192.873	5,25%	30.492	3,00%	78.568	5,17%	92.092	3,05%	394.025	4,27%	4.161.308	3,15%		
Municipalne obveznice	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%		
Korporativne obveznice	0	0,00%	5.403	1,91%	0	0,00%	0	0,00%	5.403	0,35%	0	0,00%	419.441	2,31%	0	0,00%	0	0,00%	419.441	0,35%	0	0,00%	39.604	3,90%	27.619	1,82%	0	0,00%	67.224	0,73%	492.068	0,37%		
AIF	1.668	0,33%	2.141	0,76%	4.076	1,11%	0	0,00%	7.885	0,52%	98.312	0,22%	343.604	1,90%	265.480	1,26%	274.731	0,75%	982.127	0,81%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	990.012	0,75%		
UCITS i OIF s javnom ponudom	67.429	13,43%	33.605	11,85%	62.210	16,98%	79.673	21,17%	242.917	15,89%	3.565.414	7,88%	1.433.662	7,91%	1.934.166	9,14%	6.421.565	17,44%	13.354.827	11,00%	37.492	1,02%	18.610	1,83%	0	0,00%	78.959	2,62%	135.061	1,46%	13.732.804	10,39%		
Instrumenti tržišta novca	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%		
Depoziti	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%		
Ostala imovina	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%		
UKUPNA IMOVINA	505.246	#####	283.772	#####	366.551	#####	377.470	#####	1.533.039	#####	45.523.219	#####	18.137.305	#####	21.165.924	#####	36.967.778	#####	121.694.226	100,28%	3.691.444	#####	1.016.487	#####	1.532.001	#####	3.027.558	#####	9.288.290	#####	132.515.555	#####		
UKUPNE OBVEZE	3.058	0,61%	290	0,10%	210	0,06%	1.039	0,28%	4.597	0,30%	263.189	0,58%	10.764	0,06%	13.854	0,07%	49.164	0,13%	336.972	0,28%	14.221	0,39%	1.582	0,16%	32.678	2,15%	8.893	0,29%	57.374	0,62%	398.943	0,30%		

Slika 2. Struktura ulaganja u obvezne fondove (Hanfa,2022.)

3.2. Dobrovoljni mirovinski fond

Za dobrovoljne mirovinske fondove, kako im i sam naziv kaže, karakteristično je to da pojedinci sami biraju vrstu fonda u koji će uplaćivati. Članstvo je stoga i puno fleksibilnije te počinje kada se sklopi ugovor o članstvu te kada se izvrši upis u registar fondova. Ako dođe do situacije u kojoj se želi raskinut ugovor, tada se u roku 15 dana treba poslati pisana izjava upućena mirovinskom društvu za raskidanje ugovor i članstva. Kao glavnu razliku od obveznog fonda, u dobrovoljnom fondu se može biti član više fondova, a ne samo jednoga kao što je slučaj kod obveznih fonda (Hanfa,2019).

Dvije su vrste dobrovoljnih fondova, a to su fondovi otvorenog i zatvorenog karaktera. Razlika među njima je ta, da u slučaju otvorenog fonda, mogu pristupiti sve fizičke osobe, a u zatvorenom samo zaposlenici kod određenog poslodavca koji je osnovao fond za svoje djelatnike. Ako se radi o zatvorenom fondu, tada mirovinsko društvo je dužno dati sve pravodobne informacije svim članovima o svim mogućnostima koje imaju te o pravima i obvezama koje mogu ostvariti (Hanfa,2019).

Valja još reći, da je mirovinsko društvo dužno obavijestiti barem jedanput na godinu članove fonda o detaljima koje ih zanimaju. Ukoliko se radi o zatvorenom fondu, to mogu učiniti i njegovi pokrovitelji tako da izdaju potvrde na kojim se vidi stjecanje udjela i uvjeti isplate same mirovine. Svi ti podaci se odnose na broje udjela koji se ima na računu, cijeni udjela i vrijednosti imovine koja se posjeduje te vrlo kratke podatke o samom poslovanju koje provodi mirovinsko društvo (Hanfa,2019).

Društvo za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima je dužno dati na uvid, odnosno objaviti dokumente koji su važni za poslovanje, a odnose se na prospekte, statut te godišnje financijske izvještaje s kojima se svakako trebaju pobliže upoznatu svi članovi dobrovoljnih fondova. (Hanfa,2019).

Prema informacijama za mjesec ožujak 2022.godine, broj otvorenih fondova se povećao na 0,15% mjesečno, a broj onih članova u zatvorenim fondovima se nije mijenjao. Što se tiče ukupnih uplata, one su u 2022.godini za mjesec ožujaka iznosile su 64,6 milijuna kuna, a dok su dobrovoljne isplate za mjesec ožujak iznosile 46,13 milijuna kuna. Također, zbog umirovljenja, uplate su činile 74,19%, isplate zbog promjene fonda, a zbog smrti isplate su iznosile 4,73% ukupnih isplata gledanih za mjesec ožujak. Zbog umirovljenja, kod ukupnih isplata je 16,33 milijuna kuna prebačeno u mirovinska osiguravajuća društva, 11,44% je

isplaćeno kao jednokratne isplate, a 6,64 milijuna kuna je isplaćeni putem mirovinskog društva, odnosno mirovinskog fonda (Hanfa,2022).

Članstvo	AZ benefit ODMF	AZ profit ODMF	Croatia osiguranje ODMF	Croatia osiguranje 1000 A ODMF	Croatia osiguranje 1000 C ODMF	Erste Plavi Expert ODMF	Erste Plavi Protect ODMF	Raiffeisen ODMF	Ukupno
Početak razdoblja	53.020	104.757	34.205	3.584	1.987	25.780	41.062	91.255	355.650
Udjel	14,91%	29,46%	9,62%	1,01%	0,56%	7,25%	11,55%	25,66%	100,00%
Novi članovi	521	520	154	86	42	331	466	594	2.714
Mirovina	221	77	75	4	0	11	87	131	606
Smrt	25	18	6	1	0	6	9	17	82
Ostali razlozi izlaska	11	136	3	2	1	44	4	5	206
Ukupan prestanak članstva	257	231	84	7	1	61	100	153	894
Kraj razdoblja	53.284	105.046	34.275	3.663	2.028	26.050	41.428	91.696	357.470
Mjesečna promjena članstva	264	289	70	79	41	270	366	441	1.820
Mjesečna promjena (u %)	0,50%	0,28%	0,20%	2,20%	2,06%	1,05%	0,89%	0,48%	0,51%
Udjel	14,91%	29,39%	9,59%	1,02%	0,57%	7,29%	11,59%	25,65%	100,00%

Slika 3. Članstvo u dobrovoljnim fondovima (Hanfa,2022.)

Neto imovina u obveznim mirovinskim fondovima se za mjesec ožujak povećala za 102,2 milijuna kuna, a iznosila je 7,72 milijardi kuna. Nadalje, mjesečni doprinosi su bili u rasponu od -0,08% pa sve do 2,52%. Godišnja razina mjesečnih doprinosa je bila u rasponu od -2,87% do 5,20%. Uzimajući u obzir i strukturu ulaganja, najveći dio portfelja čine obveznice s udjelom od 53,29% neto imovine fonda, zatim slijede dionice s 25,51% i na kraju investiciji fondovi s udjelom od 11,34% (Hanfa,2022.)

Otvoreni dobrovoljni mirovinski fond	Mjesečne uplate / Monthly payments				Ukupne mjesečne uplate	Mjesečna promjena	Ukupno od početka godine	Ukupno od početka rada
	Uplate pokrovitelja	Uplate članova	Državna poticajna sredstva	Uplate zbog promjene fonda				
AZ Benefit ODMF	0	8.294	0	6.861	15.155	13,33%	44.750	1.332.159
AZ Profit ODMF	0	13.023	0	838	13.860	-1,80%	45.816	2.276.434
Croatia osiguranje 1000 A ODMF	0	1.094	0	62	1.156	42,59%	3.285	40.398
Croatia osiguranje 1000 C ODMF	0	454	0	0	454	-35,83%	1.890	45.999
Croatia osiguranje ODMF	0	4.361	0	0	4.361	14,23%	12.732	483.236
Erste Plavi Expert ODMF	0	3.324	0	88	3.412	-17,57%	12.353	387.904
Erste Plavi Protect ODMF	1	4.216	0	1.441	5.658	-2,15%	18.015	506.122
Raiffeisen ODMF	0	11.517	0	2	11.519	-20,21%	43.698	2.086.942
Ukupno	1	46.283	0	9.292	55.576	-2,81%	182.538	7.159.195

Slika 4. Neto imovina u dobrovoljnim fondovima (Hanfa,2022.)

Iz gore navedenog, zaključak je kako sve više ljudi ulaže u obvezne mirovinske fondove i to ponajviše u fondove B kategorije. Neto imovina Mirexa se povećavala te su se također i oporavili prinosi Mirexa na mjesečnoj razini što je uvelike zadovoljavajuće. Što se pak tiče obveznih mirovinskih fondova, iz podataka je vidljivo kako su se ljudi više odlučivali za otvorene dobrovoljne mirovinske fondove nego one zatvorenog tipa, što je i za očekivati iz razloga jer su otvoreni namijenjeni svima, a zatvorenima mogu pristupiti samo ograničen broj zaposlenika. Manje su se vršile uplate u dobrovoljne fondove, ali su zato isplate bile znatno više. Neto imovina se povećala što je izuzetno dobar trend. Na kraju što se tiče mjesečnih prinosa, oni su na zadovoljavajućoj razini jer su se pokrenuli iz negativnog postotka u pozitivni i nisu više na negativnoj razini kao mjesecima prije (Hanfa,2022).

4. Institucije mirovinskog sustava

U Republici Hrvatskoj su u toku provođenja mirovinskih reformi utemeljene dvije institucije koje predstavljaju najvažniji stup mirovinskog sustava, a to su Hrvatska agencija za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja i Središnji registar osiguranika. Prvenstveno, uloga prve institucije je bila nadzor nad institucijama, koji je kasnije preuzela HANFA, dok je druga institucija pod nazivom Središnji registar osiguranika imala ulogu provođenja kontrole i isplate doprinosa osiguranicima . Danas, kako je poznato, uz ove institucije, veliku važnost ima i Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (Klačmer Čalopa i Cingula, 2009).

4.1.Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje

Kao javna ustanova, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje utemeljen je kao ustanova sa svojstvom pravne osobe koja ima sva prava i obveze definirana Zakonom o mirovinskom osiguranju, a primarni cilj je da provodi rješavanje prava i obveza vezana za mirovinsko osiguranje. Rad koji provodi Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje je javan, a uključuje izvještavanje Hrvatskog sabora o korisničkim pravima koje proizlaze iz mirovinskog osiguranja svim osiguranicima te davanje na uvid svih podataka koje se odnose na rad Hrvatskog mirovinskog osiguranja. Također, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje je dužno objaviti i sve statute i akte kojima su uređena i definirana prava osiguranika temeljem mirovinskog osiguranja koja su objavljena u Narodnim novinama. Iako Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje djeluje samostalno, njegov rad predstavlja i zastupa ravnatelj. Nadzorni odbor provodi ministarstvo nadležno za mirovinske sustave, a nadzor doprinosa osiguranika za doplatak o dječjem prati ministarstvo koje je nadležno za rad s obiteljima (Mirovinsko,2022)

Povijesno gledajući, početak rada Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, može se uzeti godina 1922. kada je počeo poslovati pod nazivom Središnji ured za osiguranje radnika. Nazivi su se kroz godinu mijenjali, ali je svrha ostala ista, a to je voditi brigu os osiguranju radnika. Kako je u vrijeme drugog svjetskog rata došlo do pada velikog broja osiguranika, a mirovina se ostvarivala putem Zakona o osiguranju radnika, radilo se na slučaju uvođenja mirovinskog obveznog osiguranja. Tako su se, do završetka rata, spojili svi osiguranici osiguranja koje danas poznajemo u jednu cjelinu, neovisno o tome kako su se osigurali te neovisno o tome koliko je sveobuhvatno osoba primalo osiguranje. Počevši od 1972.godine pa sve do ratnih 1990.godina,provedba mirovinskog osiguranja temeljila se sa zajednici koja

je bila osnovana za čitavu Hrvatsku i taj sustav je bio utemeljen na posebnom zakonu. Poslije osamostaljena mirovinsko osiguranje je poprimilo novi oblik te je nakon ratnih stradanja došlo do velike promjene u mirovinskom sustavu. Nakon rata, također je i utemeljen rad mirovinske reforme koja je počela 1998.godine. Te 1998.godine donijet je i Zakon o mirovinskom osiguranju te je njima osnovan Hrvatski zavoda za osiguranje kakvog i dan danas poznajemo (Mirovinsko,2022).

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje svoju misiju nalazi u provedbi mirovinskog osiguranja putem međugeneracijske solidarnosti prema zakonskim pravima i normama koje su troškovno prihvatljive. S druge strane, vizija se ističe u razvoju izgradnje Hrvatskog mirovinskog osiguranja kao moderne i javne ustanove koja svim građanima može jamčiti zakonitost, ažurnosti i kvalitetu u poslovanju. Što se pak tiče ustroja, Hrvatski zavoda za mirovinsko osiguranje vodi ravnatelj sa šestero pomoćnika, koje onda prema zakonu, imenuje i razrješava dužnosti Vlada u Republici Hrvatskoj. Poslovi koji se tiču rada Hrvatskog mirovinskog osiguranja uključuju ostvarivanje prava osiguranika na sve oblike mirovinskog osiguranja te pravo dječjeg doplatka za svako dijete u obitelji. Osim navedenih prava, osiguranik ima i pravo na nacionalnu naknadu za svakog starijeg člana u obitelji (Mirovinsko,2022).

Treba još istaknuti, kako je uz Hrvatsko mirovinsko osiguranje, tj. kao dio njega, osnovano i Hrvatsko mirovinsko osiguranje 1992.godine kao dioničko društvo te je ono registrirano za obavljanje ostalih financijskih posredovanja, upravljanje holding društvima i savjetovanjem u vezi poslovanja. Također ono vodi sve propisane knjigovodstvene i druge evidencije o trgovačkim društvima te priprema i vodi sudske postupke za naplatu svih potraživanja ostvarenih prodajom trgovačkih društva i vodi brigu o aktivnostima u vezi s naplatom dospjelih potraživanja (Mirovinsko,2022).

4.2.Središnji registar osiguranika(REGOS)

Središnji registar osiguranika ili skraćenica REGOS, institucija je koja je osnovana u služni funkcije svih građana te je poznata po pružanju kvalitetnih usluga i poslovnih praksi koje djeluju u skladu s Europskom unijom. Ova institucija pruža svim građanima mirovinsko osiguranje utemeljeno ne individualnoj kapitaliziranoj štednji, a kao dio svog posla vodi i održava registre u kojem su podaci vezani za doprinose obveznih mirovinskih osiguranja svih osiguranika. Također, svim osiguranicima pruža izbor obveznog mirovinskog fonda te kontrolu podatka osiguranika za sva obvezna osiguranja. Svoje poslovanje obavlja kroz racionalno trošenje proračuna uz optimizaciju izbora svih svojih financiranja. Način rada poslovanje je u skladu sa poslovnim procesima prema normi ISO 9001:2015. Svoju misiju ostvaruje kroz razvoj funkcionalnog sustava koji je primarno vezan za izbor obveznih fondova i njegovih kategorija. Osim toga, uspješno vodi i osobne račune svih građana kroz evidenciju i registraciju te izvještavanje o najnovijim ponudama unutra institucije. Sve navedeno, nastoji provesti učinkovito i racionalno putem svojih raspoloživih sredstava. U Središnjem registru osiguranika, uz ravnatelja, djeluje i samostalna služba organizacije koja razvija strategije poslovanja kao i tehnička podrška, sektor obveznika te administrativna podrška (Regos, 2022).

Središnji registar osiguranika provodi i mnoge projekte od kojih je najpoznatiji onaj koji se provodi u razdoblju od ožujka 2019.godine pa sve do prosinca 2022.godine. Tim projektom Središnji registar osiguranika je zajedno u suradnji sa Ministarstvom rada i mirovnog sustava te Hrvatski zavodom za zapošljavanje ugovorio dodjelu bespovratnih sredstava za projekt pod nazivom „Moja mirovina- Unapređenje usluga Regos-a na tržište rada“. Projekt je sufinanciran sredstvima Europskih socijalnih fondova kao izravna dodjela sredstava u okviru Prioritetne osi 1“Viskova zapošljavanost i mobilnost radne snage“. U sklopu samo projekta, usluge koje pruža REGOS unaprijedit će se kroz osnivanje mirovinskih informativnih centara, implementaciju web portala, digitalizaciju procesa unutar organizacije te provedbu edukativnih aktivnosti.Za provedbu projekta, okvirno treba 46 mjeseci, a cilj samog projekta je povećati učinkovitost i djelotvornost rada REGOS-a kao jednog od javnih servisa građana te pružanje pravodobnih usluga i informacija svim korisnicima sustava (Regos,2022).

Kako je REGOS ovlaštenim osiguranicima i drugi osobama učinio dostupnim izvješća elektroničkim putem, svaki građanin za ulaz mora posjedovati prihvaćenu vjerodajnicu u sustavu e-Građani. Ukoliko netko ne posjeduje vjerodajnicu može se zatražiti izdavanje državnih vjerodajnica m Tokena za e-Građane ili e-PASS za e-Građane. Takvim sustavom, građanima je cilj omogućiti korištenje elektroničko usluga izdavanjem e-dokumenta putem interneta. Zahvaljujućim tim uslugama, moguće je dobiti dokumente banaka, te razne potvrde

koje uključuju stanje i promet na računima, izvratke iz registra zaključno s prosincem 2013.godine,razne potvrde o članstvima, obavijesti vezane o vrijednosti imovine, duplikat prijave u neki od obveznih fondova te izvadaka registra drugog dohotka ali samo do 31.prosinca 2013.godine. Uz to sve, može se putem e usluga dobiti i potvrda vlasništva udjela i to potpuno besplatno (Regos, 2022).

4.3. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga

Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, skraćeno HANFA, je institucija koja se bavi nadzorom financijskih tržišta, financijskih usluga te pravnih i fizičkih usluga koje te usluge i pružaju. Osnovana je 2005. godine spajanjem Komisijom za vrijednosne papire, Agencijom za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja te Direkcijom za nadzor društva za osiguranje. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga je samostalna pravna osoba koja ima javne ovlasti te je odgovorna Hrvatskom saboru. Temeljni ciljevi ove institucije su promicati i očuvati stabilnost financijskog sustava i nadzirati zakonitost djelovanja poslovnih subjekata, a sve u svrhu da ostvari svoje ciljeve institucija se vodi načelima transparentnosti te povjerenjem između sudionika financijski tržišta i samih potrošača (Hanfa,2022).

Vizija je kroz suvremenu regulaciju i proaktivni nadzor, podržavati financijski sustav i doprinost gospodarskom razvoju Republike Hrvatske, dok je misija osigurati okuženje za stabilan financijski sustav i graditi povjerenje između sudionika financijskog sustava. Neke od vrijednosti na kojima se temelji rad Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga su neovisno, nepristrano i dosljedno postupanje, visoki profesionalni standard, odgovornosti, timski rad, proaktivnost te usmjerenost na rezultate uz što manje resursa (Hanfa,2022).

U svojem poslovanju Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga je ovlaštena donositi propise na temelju Zakona o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga, obavljati nadzor nad poslovanjima subjekata, izdavati te oduzimati dozvole, odobrenja i licencije, poticati, organizirati i nadgledati sve mjere kako bi financijsko tržište učinkovito funkcioniralo, vidjeti evidencije knjige i registre, predlagati inicijative za donošenje zakona, donositi podzakonske akte te davati mišljenje o samoj provedbi Zakona o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga. Što se pak tiče samog vođenja, Hrvatskom agencijskom za nadzor financijskih usluga upravlja Upravno vijeće sastavljeno od 5 članova, od koji je jedan i predsjednik. Predsjednika i članove imenuje i razrješava Hrvatski sabor na prijedlog Vlade Republike Hrvatske (Hanfa,2022).

5. Mirovinska pismenost

Danas je sve više stavljen naglasak na individualnu odgovornost pojedinca koja se očituje u tome da se pravilno koristi financijama u trećoj životnoj dobi. Ta tema je u Hrvatskih dosta još neistražena. Razlog tome može se naći i u mirovinskom sustavu koji je na neki način obvezna, ali isto tak problem se nalazi u tome što veliku prijetnju predstavljaju i demografske promjene koje uvelike prijete mirovinskom sustavu. Istraživanja koja su provedena prvenstveno pokazuju da je glavni problem u samom planiranju financija te je zaključeno kako je stanovništvo nedovoljno mirovinski pismeno. Stoga dolazi do postavljanja jednog o bitnijih pitanja, a to se odnosi na pojam mirovinske ili financijske pismenosti i njihovu važnost (Škreblin Kirbiš, Tomić, Vehovec, 2011).

Kako je mirovinska pismenost postala nezaobilazni dio svakog pojedinca važno je da ju se što bolje shvati kako bi ljudi mogli razumjeti da boljom štednjom i kontroliranim tokom novca mogu sebi stvoriti bolji život. Također, oni u financijskom smislu i razvijaju vještine koje im pomažu da se lakše otklone rizika koje donosi financiranje. Vrlo je važno i da samim time što poznaju svijet financija se mogu obratiti pravim osobama ako upadnu u neki financijski problem. Svi koji su na neki način financijski pismeni mogu pridonijeti rastu i jačanju samog gospodarstva te tako osnažiti financijski sektor. Oni koji steknu određeni stupanj mirovinskog znanja lakše planiraju mirovinska primanja za stare dane te pridonose što kvalitetnijem životnom standardu. Također, valja istaknuti, da poznavanjem mirovinskog sustava svoje zemlje ljudi lakše mogu doći do informacija o svojim pravima i obvezama u mirovinskom sustavu (Škreblin Kirbiš, Tomić, Vehovec, 2011).

Samo mirovinsko opismenjavanje se može opisati kao proces putem kojeg korisnici dobivaju sve potrebne informacije koje im omogućavaju lakše razumijevanje mirovinskog sustava te bi im to uvelike pomoglo da se osposobe da si osiguraju što veću dobrobit koju će ostvariti tokom mirovine. Mirovinski sustav u svakoj zemlji, tako i u Hrvatskoj djeluje dugoročno i podložan je imate neke promjene. Svi osiguranici koji idu u mirovine moraju znati kako sustav funkcionira kako bi se na vrijeme prilagodili njemu i kako bi bolje upravljali obiteljskim financijama na duže vrijeme. Ciljevi mirovinske pismenosti ne razlikuju se mnogo od ciljeva koje donosi komponenta financijske pismenost, no razlika ipak postoji. Za razliku od financijske pismenosti, mirovinska je podložna promjenama koje izaziva demografija koja ima puno duže posljedice na koje treba obratiti pažnju. Za mirovinsku pismenost još je važno reći da je ona više fokusirana na dugoročno planiranje štednje te je stavljen naglasak da se siromaštvo svede na minimum (Vehovec, 2011).

Jedno od istraživanja koje je provela Udruga za upravljanje mirovinskim fondovima dala je rezultate da mladi od 18 godina pa sve do 25 godina su mišljena kako će mirovinski dani biti izrazito sigurniji ako odgovornost glede mirovine više neće biti samo stvar i odluka pojedinca. To istraživanje provela je agencija IPSOS na uzorku od 300 mladih koji pripadaju Generaciji y ili poznatoj kao „milenijci“. Istraživanje je pokazalo kako je za najveći broj mladih prioritet završetak obrazovanja i pronalazak posla u Hrvatskoj ili u inozemstvu, za 18% ispitanika pronalazak posla u Hrvatskoj je najvažniji, dok je za onih 4% najvažniji plan pronaći posao izvan granica domovine. U tome istraživanju pokazalo se kako ispitanici gotovo uvijek imaju neke planove za budućnost, ali u najvećem broju je riječ ipak samo za planove koji se odnose na bližu budućnost. Pokazalo se kako mladi gotovo nikad ne promišljaju o umirovljenim danima, ali ipak dvije trećine ispitanih kazalo je kako smatra da bi briga za mirovinu trebala početi odmah nakon prvog zaposlenja. Što se pak tiče štednje, kod mladih dominira pozitivan stav o štednji te je u zadnjih 12 mjeseci njih čak 74% štednju držalo kod kuće, a kad kupuju fokusiraju se na ono što im je već dobro poznato. Vezano uz ulaganje u fondove, dvije trećine članova mirovinskih fondova misli kako o mirovini treba brinuti odmah po zaposlenju, a samo ih je manje od 5% koji samostalno izabiru svoj fond te se samo 5.300 od 1,7 milijuna članova odlučilo za rizičnije fondove kategorije A (Štedopis,2022.).

Uz sve navedeno, može se zaključiti da je individualna odgovornost pojedinca postala velika i važna stvar za primjereno financiranje i planiranje života. Naročito za svaku dodatnu štednju u životu, svaki pojedinac mora posjedovati određena financijska znanja. Kako smatra Vehovec (2011), svi oni koji su financijski nepismeni imaju vrlo negativna stavova glede štednje te manje planiraju ili češće ne planiraju štedjeti te su mišljenja kako će ovisiti o nekome u vrijeme mirovine. Također, oni manje financijski i mirovinski pismeni imaju neka nerealna vjerovanja oko primanjima za mirovinu te se oni zbog toga više fokusiraju na državne poticaje. Oni također više planiraju da će otići u prijevremenu starosnu mirovnu iako očekuju onda i manja primanja. Kako god bilo, mirovinska pismenost postaje glavnu adut u štednji, posebno u onim rizičnijima, a samo mirovinsko opismenjavanje je put koji može dati poticaj za privatnu štednu za mirovinske dane.

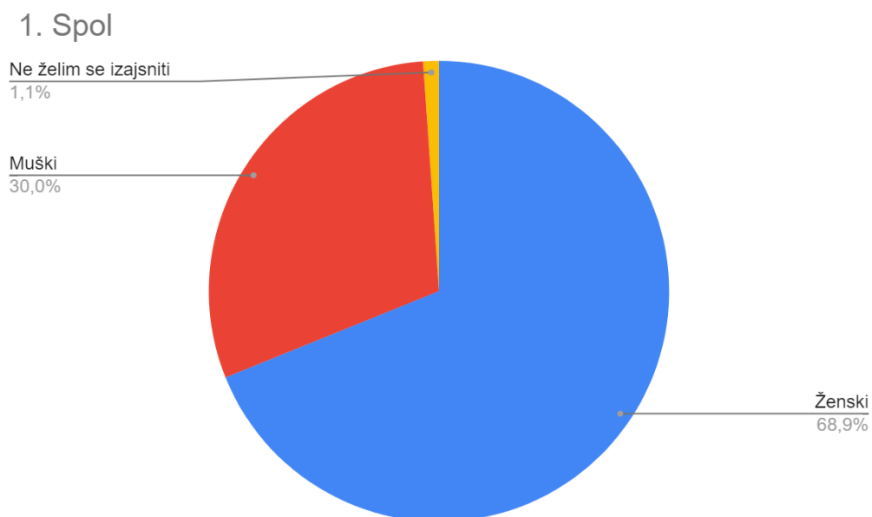
Sve više naglasak je na opismenjavanju mlađih generacija, jer kako se pokazalo oni ne znaju dovoljno o svim mogućnostima štednje niti pak su informirani o prinosima i ulaganjima mirovinskih fondova te niti ne razmišljaju o mirovini jer smatraju da je to nepotrebno. Stoga je potrebno da se stavi sve veći naglasak na online programe financiranja kojima mlađe generacije mogu naučiti štošta, ali između ostalog educirati će se kako i na koji način je najbolje provesti i shvatiti potrebu dugoročne štednje za mirovinu (Štedopis,2022).

6. Komparativna analiza mirovinske pismenosti stanovnika Varaždinske županije u odnosu na Republiku Hrvatsku

Za potrebe izrade ovog završnog rada provedeno je istraživanje o znanju mirovinske pismenosti stanovnika na području Varaždinske županije. U ovom poglavlju definiran je cilj i svrha provedenog istraživanja, uzorak koji je izabran te metode koje su korištene u samome istraživanju. Svrha provedenog istraživanja bila je ispitati razinu znanja o mirovinskom sustavu na području Varaždinske županije te ispitati u kolikoj mjeru su zapravo i jesu li stanovnici Varaždinske županije mirovinski pismeni. Cilj istraživanja je bio istražiti koliko su zapravo ispitanici upoznati sa pojmovima vezanima uz mirovinski sustav, koliko znaju o štednji za mirovinu, da li i oni sami štede te kada planiraju svoje umirovljene. Istraživanje se provodilo na uzorku od 90 ispitanika sa područja Varaždinske županije. Uzorak je obuhvaćao stanovnike u dobi između 18 i 70 godina. Kao početni kriterij za ispitivanje razine mirovinskog znanja uzeti su spol, dob te stupanj završenog obrazovanja koji su označavali primarni kriterij istraživanja, dok se sklonost štednji za mirovinu uzimala kao sekundarni kriterij. Istraživanje se provodilo putem online obrasca Google forms koji je u potpunosti bio anoniman. Metoda korištena za prikupljanje podataka bilo je online upitnik preko sustava Google forms obrasci te mu se pristupalo anonimno. U istraživanju sudjelovalo je 90 ispitanika, a provedba upitnika je trajala od 9. svibnja 2022. godine pa sve do 20. lipnja 2022. godine. Upitnik je podijeljen na tri dijela. Prvi dio se odnosio na osobne podatke ispitanika kao što su dob, spol, stupanj završenog obrazovanja te radni status. Drugi dio se odnosio na znanje ispitanika o mirovinskom sustavu, dok se treći dio odnosio na stajališta ispitanika koja su bila vezana uz sam proces štednje te uz planiranu mirovinu. Nakon zaključavanja upitnika, rezultati su obrađeni deskriptivnom statistikom te je izračunat Cronbach alfa koeficijent. Na kraju istraživanja napravljena je i komparativna analiza provedenog istraživanja sa istraživanjem o mirovinskom sustavu koje je provedeno u rujnu 2021. godine.

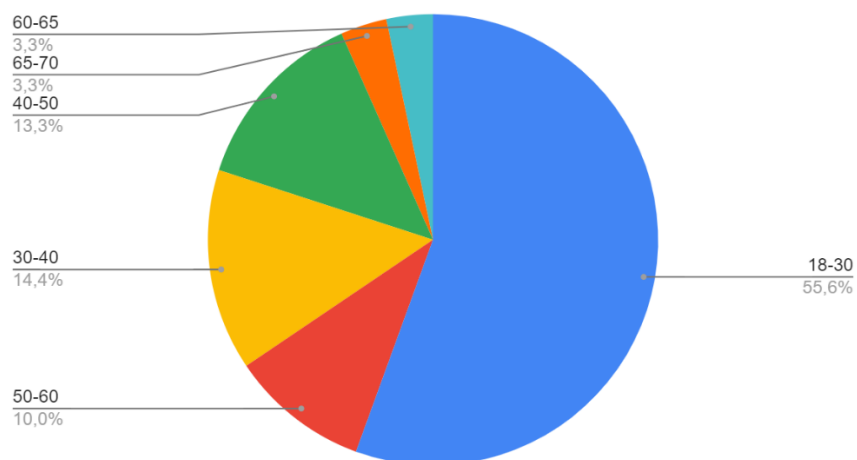
6.1. Rezultati istraživanja

U istraživanju na uzorku od 90 ispitanika, 62 ispitanika (68,9%) su bila ženskog spola, dok je 27 ispitanika (30%) bilo muškog roda. Najviše ispitanika, i to njih 50 (55,6%) bilo je u dobi između 18 i 30 godina, 13 ispitanika (14,4%) je bilo između 30 i 40 dobi, 12 ispitanika (13,3%) je između 40 i 50 godina, 9 ispitanika (10%) je između 50 i 60 godina, a po 3 ispitanika (3,3%) je bilo u dobi od 60 do 65 godina i od 65 do 70 godina. Što se tiče završenog stupnja obrazovanja, 54 ispitanika (60%) je završilo srednju školu, 12 ispitanika (13,3%) je završilo preddiplomski sveučilišni studij, 9 ispitanika (10%) je završilo diplomski sveučilišni studij, 3 ispitanika (3,3%) su završila poslijediplomski sveučilišni studij, po 1 ispitanik (1,1%) je završio poslijediplomski specijalistički studij i specijalistički diplomski stručni studij te su 2 ispitanika (2,2%) završila preddiplomski stručni studij. Samo osnovnu školu ima završeno 8 ispitanika (8,9%). U radnom odnosu je 39 ispitanika (43,3%), a nezaposlenih je 30 ispitanika (33,3%). Po 8 ispitanika (8,9%) je navelo da su studenti te također je i 3 (3,3%) ispitanika navelo da su studenti, dok je 1 ispitanica (1,1%) navela da je studentica. Od ostalih kategorija, 3 ispitanika (3,3%) su navela da su u mirovini, 1 ispitanik (1,1%) da je na rodiljnom dopustu te 1 ispitanik (1,1%) da je učenik. Svi podaci obrađivani su metodom deskriptivne statistike koji su vidljivi u tablicama ispod.

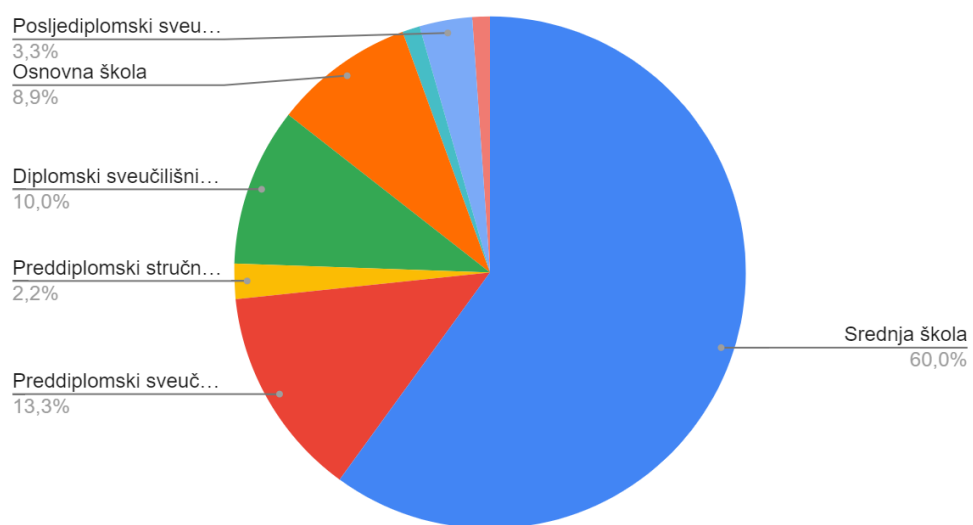
Slika 5. Spol ispitanika (Izvor: Vlastita izrada autora)

2. Dob

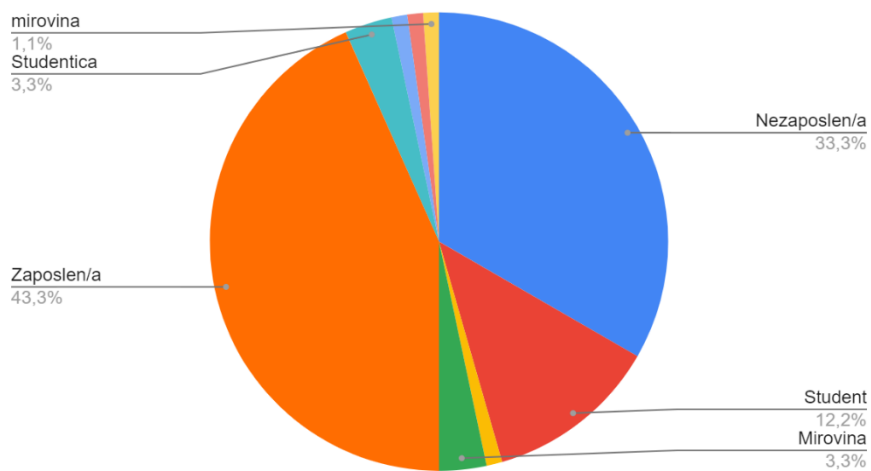
Slika 6. Dob ispitanika (Izvor: Vlastita izrada autora)

3. Stupanj završenog obrazovanja

Slika 7. Stupanj obrazovanja ispitanika (Izvor: Vlastita izrada autora)

4. Radni status

Slika 8. Radni status ispitanika (Izvor: Vlastita izrada autora)

Tablica 1. Rezultati deskriptivne analize osobnih podataka (Izvor: Vlastita izrada autora)

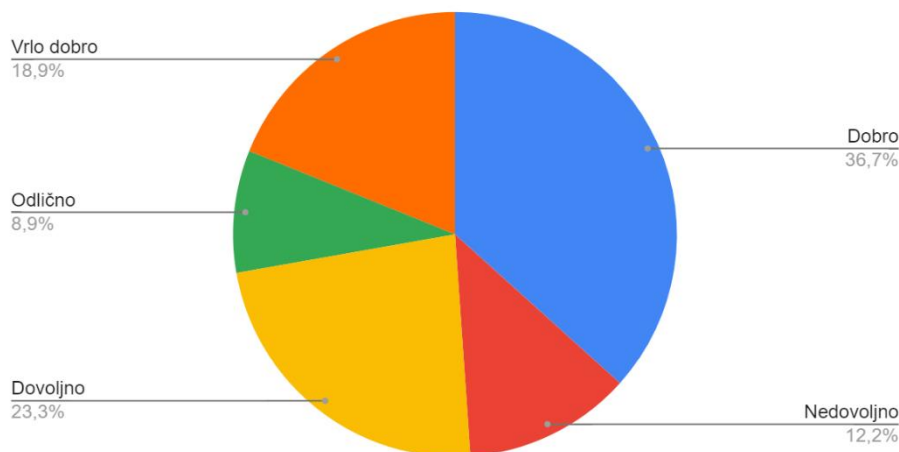
	1.Spol	3.Stupanj završenog obrazovanja	4.Radni status
Značenje	0,333	0,122	0,133
Standardna greška	0,196	0,062	0,066
Median	0,3	0,033	0,033
Mod	0	0,011	0,011
Standardna devijacija	0,34	0,188	0,175
Varijanca uzorka	0,116	0,035	0,03
Mjera vjerojatnosti	0	7,532	-0,249
Sekvencija	0,431	2,681	1,252
Rang	0,679	0,584	0,422
Minimum	0,01	0,011	0,011
Maksimum	0,689	0,6	0,433
Suma	0,999	1,01	0,932
Zbroj	3	9	7

6.1.1. Znanje o mirovinskom sustavu

Na pitanje kojom bi ocijenili svoje znanje o mirovinskom sustavu, 33 ispitanika (36,7%) je procijenilo svoje znanje kao dobro, 21 ispitanik (23,3%) odgovorio je dovoljno, 11 ispitanika (12,2%) nedovoljno, 8 ispitanika (8,9%) ih smatra svoje znanje odličnim, a 17 ispitanika (18,39%) vrlo dobrim. Izjavu da se mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj temelji na dva stupa, 48 ispitanika (53,3%) je reklo da je to točno, a da je to netočno prepoznala su samo 42 ispitanika (46,7%). Na pitanje koliko se izdvaja iz prvog stupa za bruto plaće, 62 ispitanika (68,39%) su prepoznala točan odgovor da je to 15%, 7 ispitanika (7,8%) misli da je to 5%, 4 ispitanika (4,4%) misli da je to 20%, 1 ispitanik (1,1%) da je to 25% te 16 njih (17,8%) misli da se izdvaja 10%. Godinu kada je uvede trodijelni sustav u Republici Hrvatskoj, 60 ispitanika (66,7%) je prepoznalo kao točan odgovor 2002.godinu, 9 ispitanika (10%) je odgovorilo 2005.godina, 8 ispitanika (8,9%) 1999.godina, 6 ispitanika (6,7%) 2016.godina, a 7 ispitanika (7,8%) misli da je to bilo 1998.godine. Na pitanje da prepoznaju koja od navedenih institucija osniva i upravlja mirovinskim fondovima, 57 ispitanika (63,3%) je prepoznalo da je točno mirovinsko društvo, 18 ispitanika (20%) misli da je to Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, 8 ispitanika (8,9%) misli da je to Hrvatska narodna banka, a 7 ispitanika (7,8%) da je to središnji registar osiguranika. Da prvi i drugi stup predstavljaju obvezno mirovinsko osiguranje te da je to točno prepoznalo je 88 ispitanika (97,8%), dok su po 2 ispitanika (2,2%) dala odgovor da je to dobrovoljno mirovinsko osiguranje. Poznavajući Zakon iz 2020.godine, 54 ispitanika (60%) dala su točan odgovor da se ostvaruje pravo na starosnu mirovinu sa 65 godina i 15 godina mirovinskog staža, 8 ispitanika (8,9%) misli da je to 67 godina i 15 godina mirovinskog staža, 22 ispitanika (24,4%) da je to 67 godina i 20 godina mirovinskog staža, a 6 ispitanika (6,7%) misli da je to 65 godina i 10 godina mirovinskog staža. Da je drugi stup obvezno mirovinsko osiguranje temeljeno na individualnoj kapitaliziranoj štednji, kao točan odgovor su prepoznala 62 ispitanika (68,9%), 10 ispitanika (11,1%) misli da je to dobrovoljno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje te 18 ispitanika (20%) misli da je to obvezno mirovinsko osiguranje na temelju međugeneracijske solidarnosti. Na pitanje da se isplata mirovina u okviru drugog stupa vrši putem mirovinskih osiguravajućih društva, kao točan odgovor prepoznalo je 32 ispitanika (35,6%), 31 ispitanik (34,4%) misli da se to vrši putem obveznih mirovinskih fondova, 8 ispitanika (8,9%) da se vrši preko dobrovoljnih mirovinskih fondova, a 19 ispitanika (21,1%) da je to putem banaka. Za izdavanje bruto plaće u drugom stupu točan odgovor da je to 5% je znalo 67 ispitanika (67,7%), 19 ispitanika (21,1%) misli da je to 15%, 3 ispitanika (3,3%) misle da se izdvaja 20%, a 1 ispitanik (1,1%) da je to 30%. Što se tiče prikupljanja sredstva u trećem stupu, kao točan odgovor da to obavlja dobrovoljni mirovinski fond znalo je 64 ispitanika (71,1%), 10 ispitanika (11,1%) misli da to obavljaju

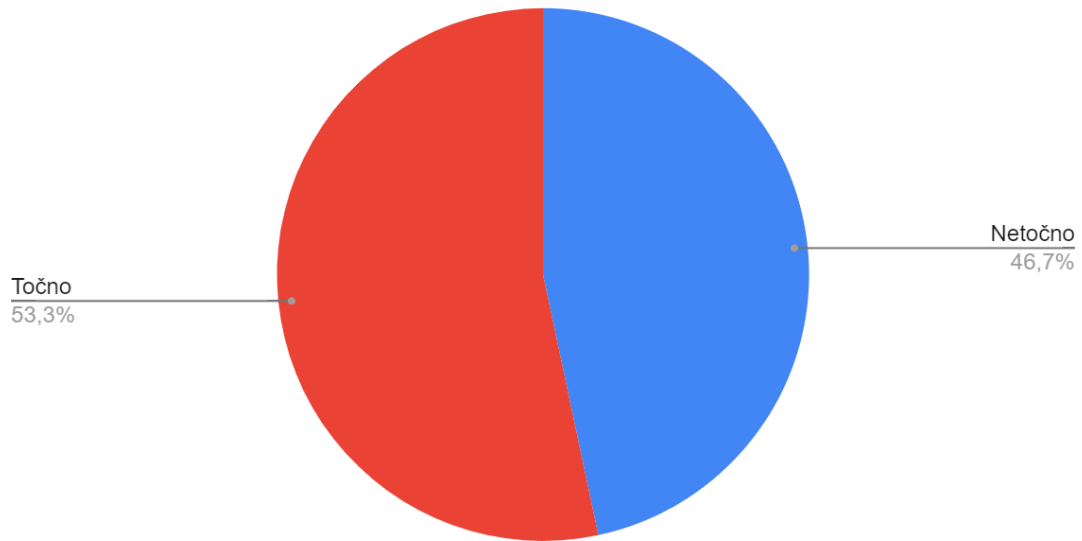
mirovinska osiguravajuća društva, 12 ispitanika (13,3%) misli da to obavlja štedionica te 4 ispitanika (4,4%) misli da to ide preko banke. Tvrdnju da teći stup nosi veću razinu fleksibilnosti od prva dva prepoznalo je kao točnu 79 ispitanika (87,8%), dok je 11 ispitanika (12,2%) mislilo da je to netočno. Pitanje vezano uz najrizičniju kategoriju fonda te da je to fond kategorije A kao točno prepoznalo je 55 ispitanika (61,1%), 10 ispitanika (11,1%) misli da je to fond kategorije B, a 25 ispitanika (27,8%) da je to fond kategorije C. Pitanje koje se vezalo uz članove fonda kategorije A, 45 ispitanika (50%) prepoznalo je da su to svi oni koji do ispunjenja mirovine imaju više od 10 godina, 13 ispitanika (14,4%) misli da je to više od 30 godina i više od 15 godina, a 19 ispitanika (21,1%) misli da je to više od 20 godina. Na pitanje da je najmanji rizik kod ulaganja u fond kategorije C, kao točan odgovor prepoznalo je 56 ispitanika (62,2%), 7 ispitanika (7,8%) misli da je to fond kategorije B, a 27 ispitanika (30%) smatra da je to fond kategorije A. Kod pitanja da navedu 4 obvezna mirovinska fonda te nekoliko dobrovoljnih, ispitanici su vrlo dobro znali da su obvezni fondovi AZ, PBZ/CO, Raifaissen i Erste plavi, a kao dobrovoljne su prepoznali AZ benefit i AZ profit te Croatia i Erste plavi expert.

5. Kojom ocjenom biste ocijenili svoju informiranost o mirovinskom sustavu Republici Hrvatskoj?

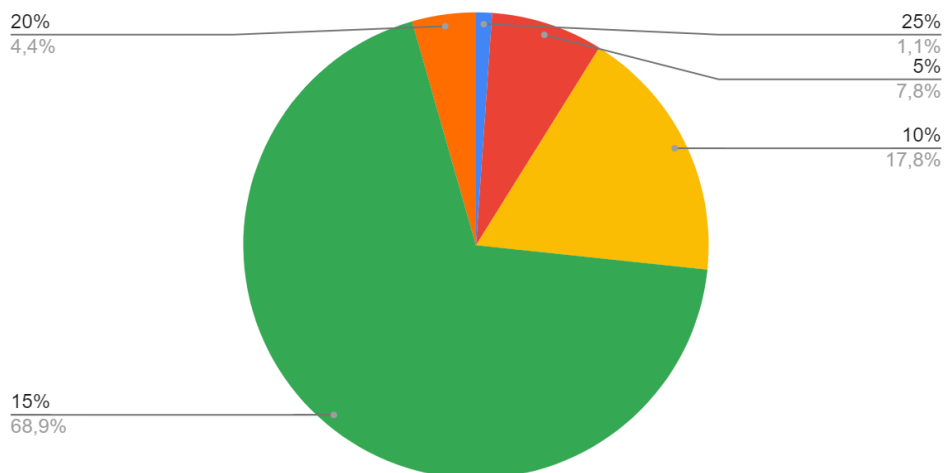
Slika 9. Informiranost o mirovinskom sustavu (Izvor: Vlastita izrada autora)

6. Mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj temelji se na dva mirovinska stupa

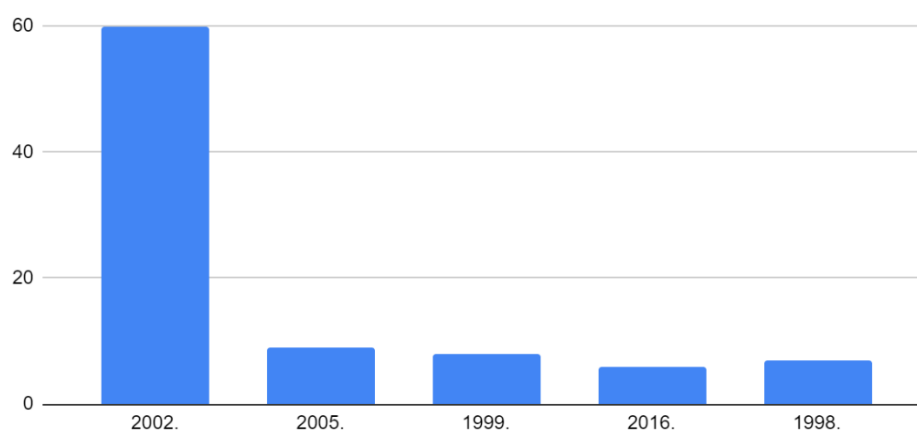
Slika 10. Znanje o mirovinskom sustavu (Izvor: Vlastita izrada autora)

7. Koliki se postotak bruto plaće izdvaja prvi stup mirovinskog osiguranja?

Slika 11. Izdvajanje za bruto plaću u prvom stupu (Izvor: Vlastita izrada autora)

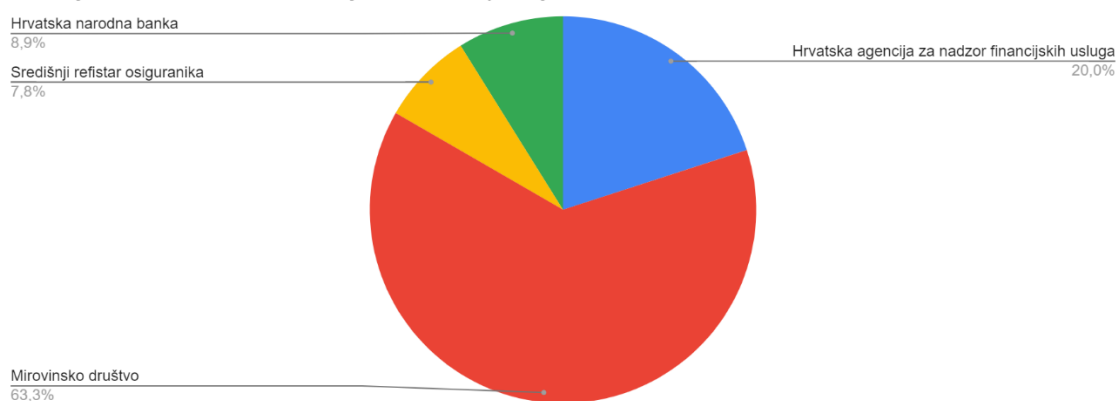
8. Koje godine je uveden trodjeljni mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj?

8. Koje godine je uveden trodjeljni mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj?

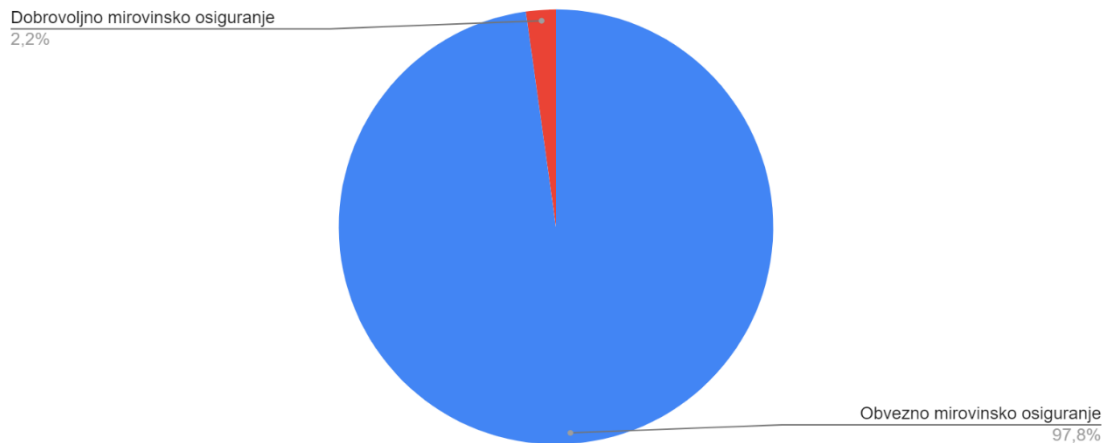
Slika 12. Godina uvođenja trodjelnog mirovinskog sustava (Izvor: Vlastita izrada autora)

9. Koja od navedenih institucija osniva i upravlja mirovinskim fondovima?

Slika 13. Institucija mirovinskih fondova (Izvor: Vlastita izrada autora)

10. Prvi i drugi stup mirovinskog osiguranja predstavljaju:

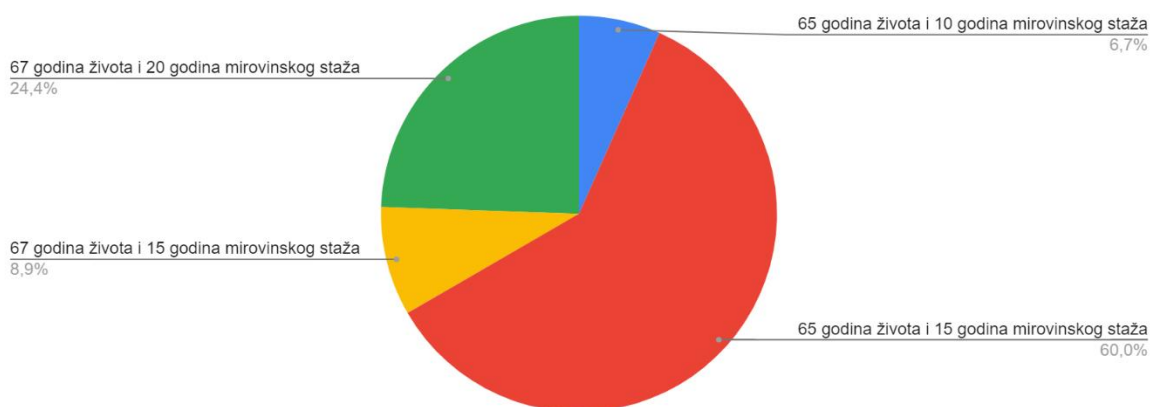

Slika 6. Znanje o prvom i drugom stupu (Izvor: Vlastita izrada autora)

Tablica 2. Rezultati deskriptivne analize o znanju mirovinskog sustava od 5 do 10 pitanja (Izvor: Vlastita izrada autora)

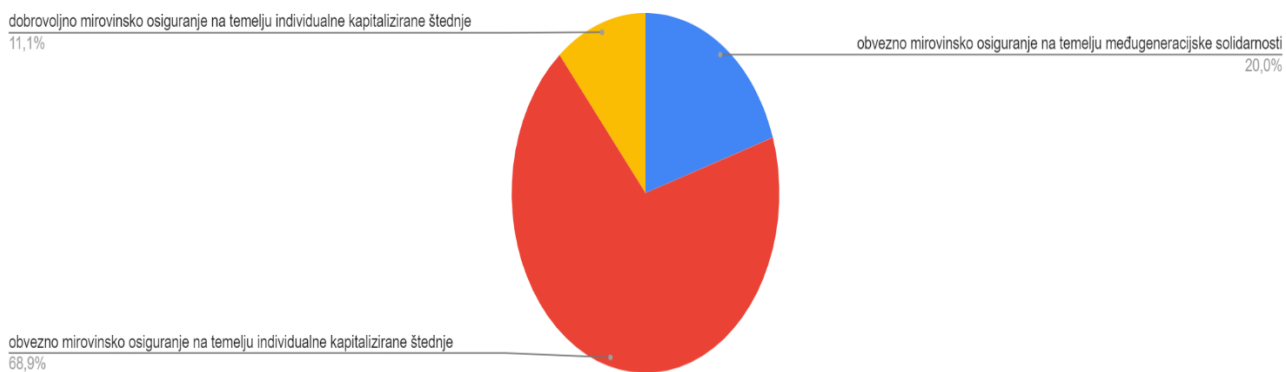
	5. Kojom ocjenom biste ocijenili svoju informiranost o mirovinskom sustavu Republiki Hrvatskoj?	6. Mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj temelji se na dva mirovinska stupa	7. Koliki se postotak bruto plaće izdvaja prvi stup mirovinskog osiguranja?	8. Koje godine je uveden trodijelni mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj?	9. Koja od navedenih institucija osniva i upravlja mirovinskim fondovima?	10. Prvi i drugi stup mirovinskog osiguranja predstavljaju:
Značenje	0,2	0,5	0,2	0,2	0,25	0,5
Standardna greška	0,048	0,033	0,175	0,116	0,13	478
Median	0,189	0,5	0,778	0,089	0,144	0,5
Mod	0	0	0	0	0	0
Standardna devijacija	0,109	0,046	0,28	0,261	0,261	0,675
Varijanca uzorka	0,011	0,02	0,078	0,068	0,068	0,456
Mjera vjerojatnosti	0,556	0	3,98	4,955	3,018	0
Sekvencija	0,912	0	1,975	2,223	1,75	0
Rang	0,278	0,066	0,678	0,6	0,555	0,956
Minimum	0,089	0,467	0,011	0,067	0,078	0,022
Maksimum	0,367	0,533	0,689	0,667	0,633	0,978
Suma	1	1	1	1,001	1	1
Zbroj	5	2	5	5	4	2

11. Prema Zakonu o mirovinskom osiguranju 2020. godine pravo na starosnu mirovinu ima osiguranik kad navrši:

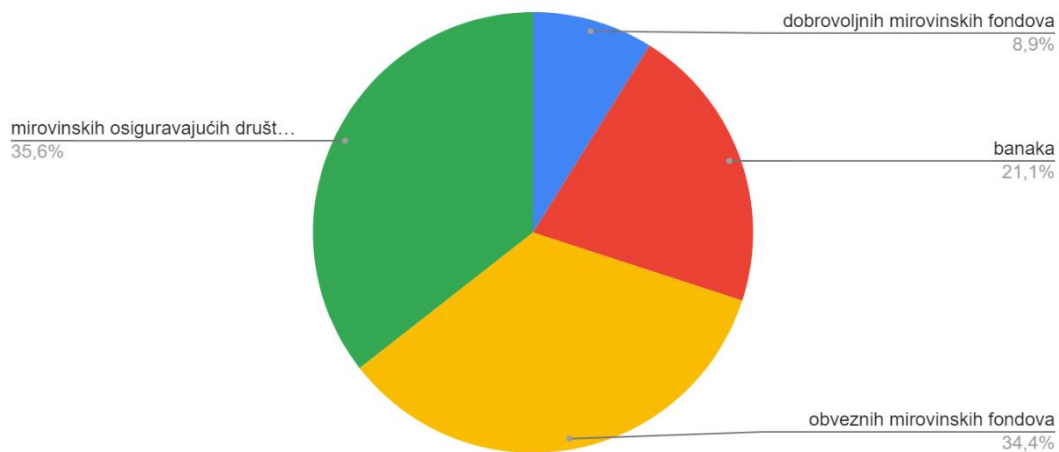
Slika 15. Poznavanje Zakona iz 2020.godine (Izvor: Vlastita izrada autora)

12. Koji od navedenih sustava se odnosi na drugi stup mirovinskog osiguranja?

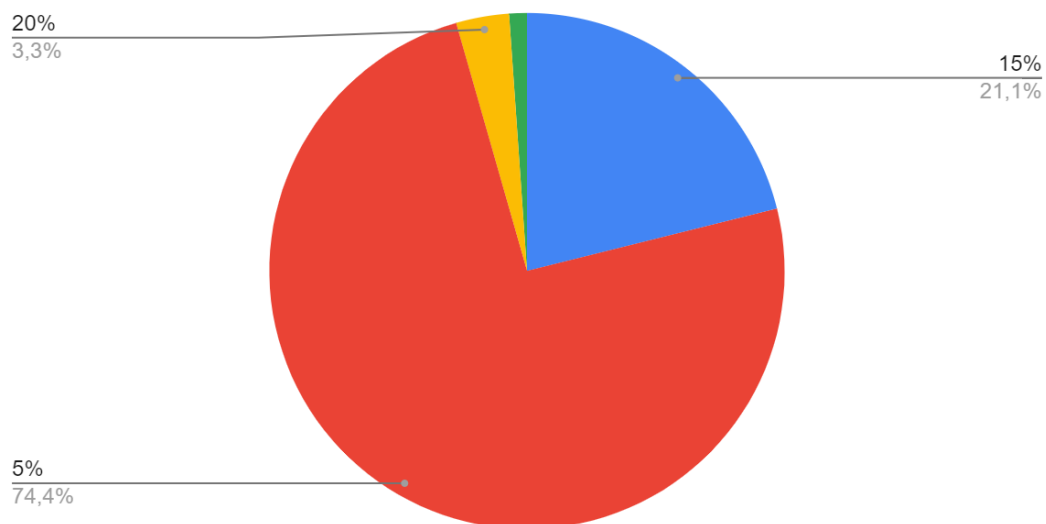
Slika 16. Poznavanje drugog stupa (Izvor: Vlastita izrada autora)

13. U okviru drugog mirovinskog stupa, isplata mirovina se vrši isključivo putem:

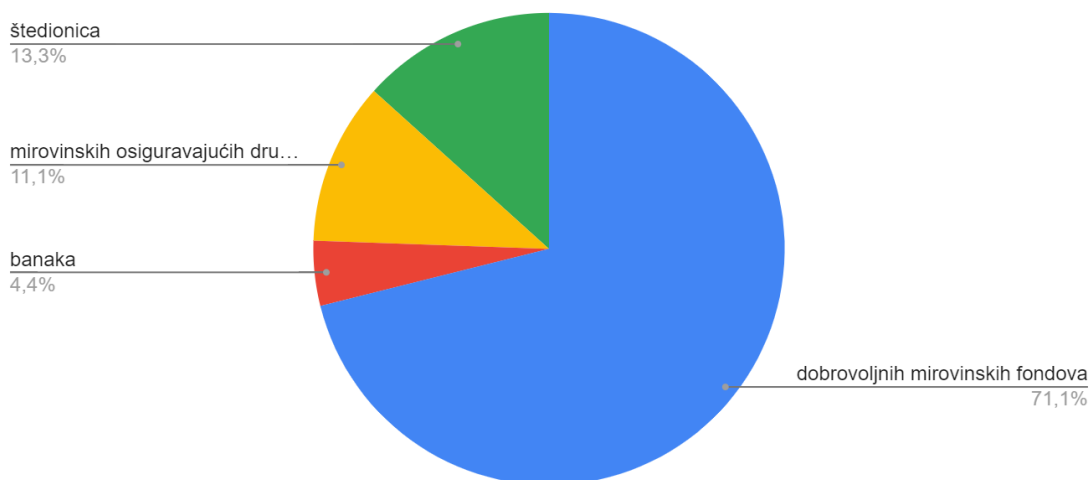
Slika 17. Isplata mirovina drugog stupa (Izvor: Vlastita izrada autora)

14. Koliki se postotak bruto plaće izdvaja za drugi stup mirovinskog osiguranja?

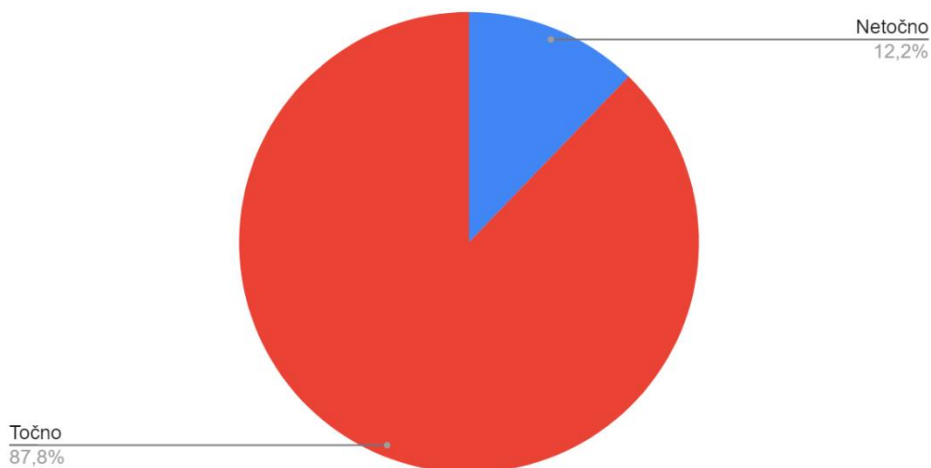
Slika 7. Izdvajanje bruto plaće za drugi stup (Izvor: Vlastita izrada autora)

15. Prikupljanje sredstva u okviru trećeg mirovinskog stupa stupa odvija se putem:

Slika 8. Prikupljanje sredstava u okviru trećeg stupa (Izvor: Vlastita izrada autora)

16. Treći mirovinski stup nosi veću razinu fleksibilnosti od prvog i drugog stupa.

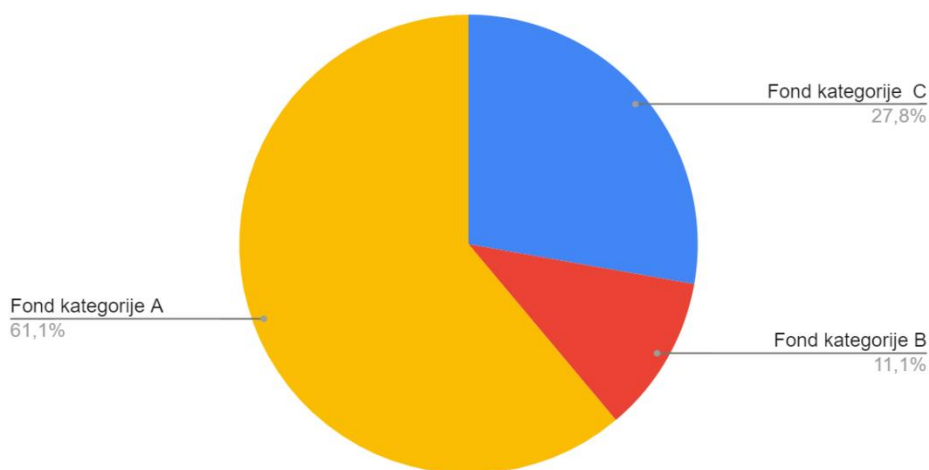

Slika 9. Fleksibilnost trećeg stupa (Izvor: Vlastita izrada autora)

Tablica 3. Rezultati deskriptivne analize o znanju mirovinskog sustava od 11 do 16 pitanja (Izvor: Vlastita izrada autora)

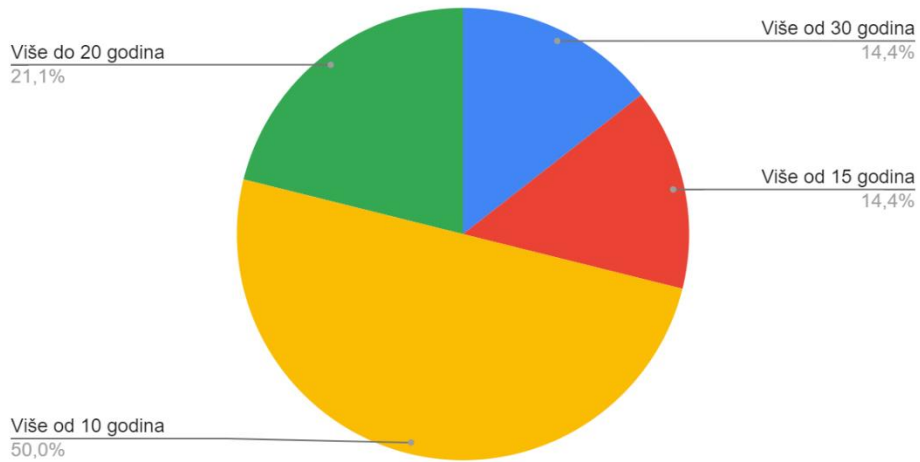
	11. Prema Zakonu o mirovinskom osiguranju 2020. godine pravo na starosnu mirovinu ima osiguranik kad navrši:	12. Koji od navedenih sustava se odnosi na drugi stup mirovinskog osiguranja?	13. U okviru drugog mirovinskog stupa, isplata mirovina se vrši isključivo putem:	14. Koliki se postotak bruto plaće izdvaja za drugi stup mirovinskog osiguranja?	15. Prikupljanje sredstva u okviru trećeg mirovinskog stupa odvija se putem:	16. Treći mirovinski stup nosi veću razinu fleksibilnosti od prvog i drugog stupa
Značenje	0,25	0,333	0,25	0,206	0,249	0,5
Standardna greška	0,123	0,179	0,062	0,139	0,154	0,378
Median	0,166	0,2	0,277	0,033	0,122	0,5
Mod	0	0	0	0,033	0	0
Standardna devijacija	0,246	0,311	0,175	0,311	0,309	0,534
Varijanca uzorka	0,06	0,096	0,015	0,096	0,096	0,285
Mjera vjerojatnosti	1,724	0	-1,825	3,569	3,569	0
Sekvencija	1,453	1,574	-0,739	1,9	1,9	0
Rang	0,533	0,578	0,267	0,73	0,73	0,756
Minimum	0,067	0,11	0,089	0,011	0,011	0,122
Maksimum	0,6	0,689	0,356	0,744	0,744	0,878
Suma	1	1	1	1,032	1,032	1
Zbroj	4	3	4	5	5	2

17. Koji od navedenih kategorija obveznih mirovinskih fondova su najrizičniji za ulaganje?

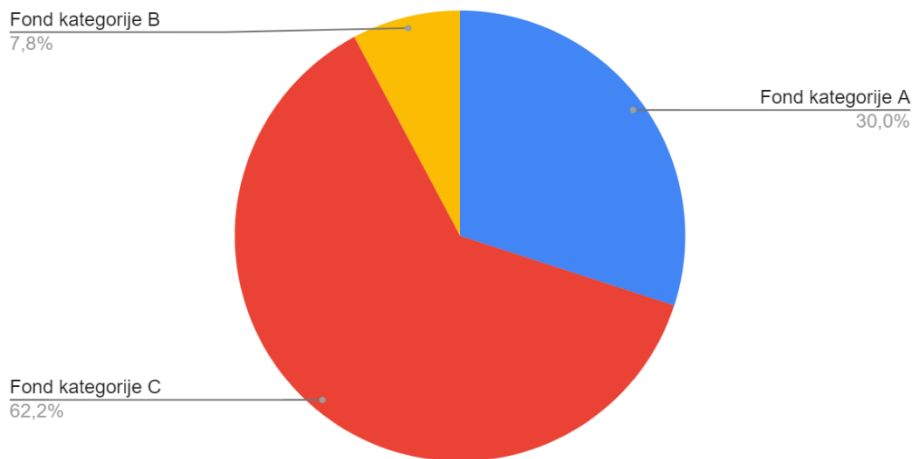
Slika 10. Rizičnost ulaganja u fondove (Izvor: Vlastita izrada autora)

18. Članovi fonda kategorije A mogu biti osiguranici koji do ispunjenja uvjeta za starosnu mirovinu imaju:

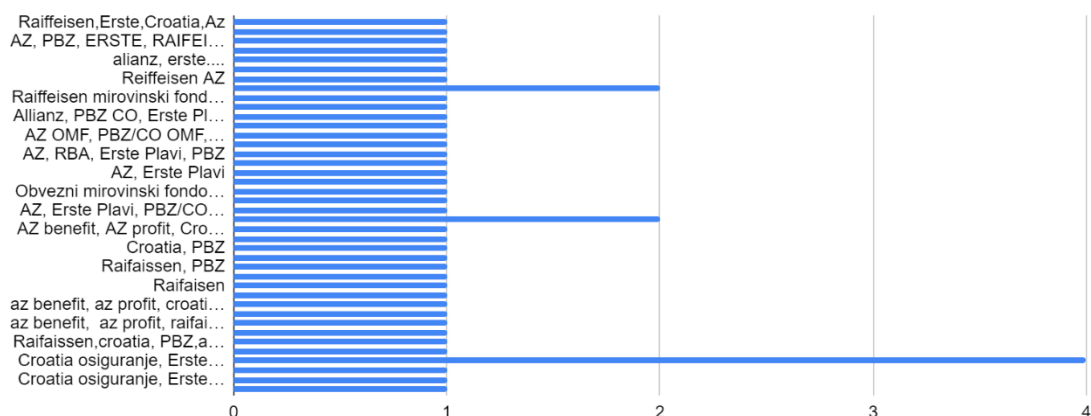
Slika 11. Članstvo kategorije A (Izvor: Vlastita izrada autora)

19. Koji od navedenih kategorija fondova ima najmanji rizik ulaganja?

Slika 12. Rizičnost ulaganja (Izvor: Vlastita izrada autora)

20. Ukoliko znate, navedite 4 obvezna mirovinska fonda te nekoliko dobrovoljnih mirovinskih fondova koji postoje u Republici Hrvatskoj.

Slika 24. Vrste fondova (Izvor: Vlastita izrada autora)

Tablica 4. Rezultati deskriptivne analize o znanju mirovinskog sustava od 17 do 20 pitanja (Izvor: Vlastita izrada autora)

	17. Koji od navedenih kategorija obveznih mirovinskih fondova su najrizičniji za ulaganje?	18. Članovi fonda kategorije A mogu biti osiguranici koji do ispunjenja uvjeta za starosnu mirovinu imaju:	19. Koji od navedenih kategorija fondova ima najmanji rizik ulaganja?	20. Ukoliko znate, navedite 4 obvezna mirovinska fonda te nekoliko dobrovoljnih mirovinskih fondova koji postoje u Republici Hrvatskoj.
Značenje	0,0331	0,249	0,333	0,038
Standardna greška	0,147	0,084	0,157	0,003
Median	0,272	0,177	0,3	0,044
Mod	0	0,144	0	0,044
Standardna devijacija	0,255	0,169	0,273	0,01
Varijanca uzorka	0,065	0,028	0,074	0,001
Mjera vjerojatnosti	0	3,239	0	-1,776
Sekvencija	0,982	1,804	0,54	-1,44
Rang	0,05	0,356	0,544	0,002
Minimum	0,111	0,144	0,071	0,022
Maksimum	0,611	0,5	0,622	0,044
Suma	0,994	0,999	1	0,308
Zbroj	3	4	3	8

6.1.2. Stavovi građana o životu u starosti i dugoročnom planiranju vlastite štednje za starost

Ispitalo se građane o tome kakvi su im stavovi o životu i starosti i prema planiranju štednje pa je na pitanje da li se slažu kako je štednja važna u životu svakog pojedinca 4,4% ispitanika odgovorilo da ne uopće ne slaže s time, 2,2% ih se uglavnom ne slaže, 8,9% ne može odlučiti, 22,2% uglavnom se slaže te 62,2% ispitanika se u potpunosti slaže s time. Nadalje, tvrdnja koja je slijedila odnosila se na to da li se slažu kako je važno da pojedinci preuzmu odgovornost u slučaju štednje za mirovinu pa se 1,1% ispitanika uopće ne slaže s time, 7,8% ih se uglavnom ne slaže s time, 16,7% ih ne može odlučiti, 35,6% ih se uglavnom slaže, dok se njih 39,9% u potpunosti slaže s time. S tvrdnjom koja se odnosila na to da li smatraju kako imati dobrovoljnu mirovinsku štednju znači imati i dobar mirovinski standard za vrijeme mirovine njih 5,6% se uopće ne slaže, 13,3% njih se uglavnom ne slaže, 26,% ne može odlučiti, 24,4% se uglavnom slaže te se njih 30% u potpunosti slaže. Tvrdnja koja se odnosila na to da li mirovina koju ostvare će im pružiti dobar mirovinski standard pokazala je kako se njih 17,8% uopće ne slaže s time, 30% njih se uglavnom ne slaže, 27,8% ne može odlučiti, 11,1% se uglavnom slaže, dok se njih 13,3% u potpunosti slaže s time. I zadnja tvrdnja se odnosila na to da li smatraju kako je važno voditi brigu o svojim financijama pa se njih 1,1% uopće ne slaže s time, 7,8% uglavnom se ne slaže, 10% ih se ne može odlučiti, 15,6% ih se uglavnom slaže te 65,6% se u potpunosti slaže s time. Na pitanje što smatraju najvažnijim za pristojan život, 65,6% je odgovorilo da bi to bila primjerena mirovina, 16,7% smatra brigu obitelji i prijatelja, 12,2% smatra da treba imati adekvatnu zdravstvenu skrb, a 5,6% njih smatra da su to kvalitetne ustanove za skrb o starijima. Nadalje, ako bi željeli ugovoriti proizvod dugoročne štednje, 43,3% ispitanika bi otišlo u mirovinski fond, 38,9% u banku, a 17,8% u društvo za osiguranje. O tome putem kojih kanala se informiraju o štednji 45,6% ispitanika se informira putem interneta, 21,1% ih se ne informira, 10% putem obitelji i prijatelja, 8,9% putem banke, 6,7% putem novina, 5,6% putem usluga poslovnog savjetnika te 2,2% putem svojeg poslodavca. Na pitanje imaju li neki od oblika dobrovoljne štednje, 75,6% se izjasnilo da nema, a 24,4% da ima. Povezano s prethodnim od 24,4% ispitanika, 51,9% ispitanika ima životno osiguranje, 33,3% ima dobrovoljnu mirovinsku štednju, 11,1% oročenu štednju te 3,7% ispitanika ulaže u investicijske fondove. Što se pak tiče valute u kojoj preferiraju dobiti svoju mirovinu, 32,2% se izjasnilo da bi voljelo primati mirovinu u kunama, a 67,8% u eurima. I zadnje pitanje koje je vezano uz odlazak u mirovinu, najviše ispitanika i to njih 76,7% želi ići u zakonski propisanoj dobi u mirovinu, 14,4% preferira ranije umirovljenje, a 8,9% ispitanika želi se što kasnije umiroviti.

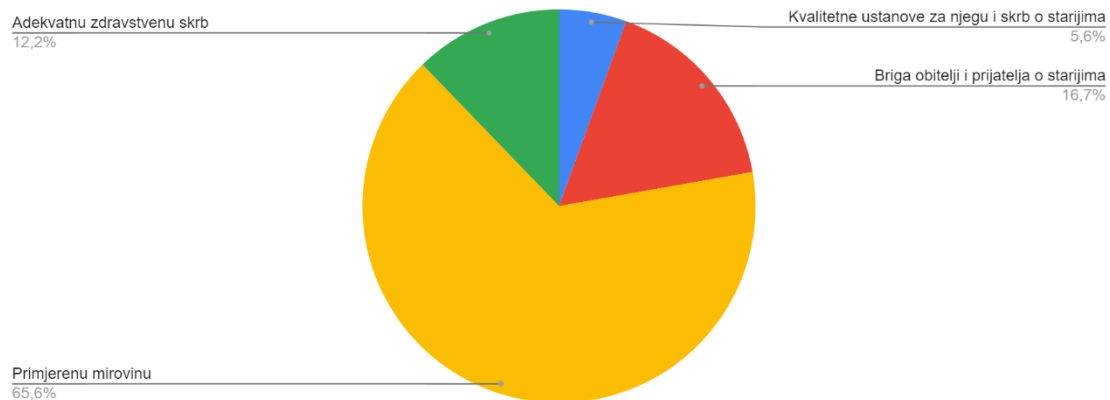
N=90	Uopće se ne slažete	Uglavnom se ne slažete	Ne možete se odlučiti	Uglavnom se slažete	U potpunosti se slažete
Slažete li se kako je štednja važna u životu svakog pojedinca?	4,4%	2,2%	8,9%	4,4%	62,2%
Slažete li se kako je od velike važnosti da pojedinci preuzmu veću odgovornost u slučaju štednje za mirovinu?	1,1%	7,8%	16,7%	35,6%	38,9%
Slažete li se da imati dobrovoljnu životnu mirovinsku štednju znači imati dobar mirovinski standard za vrijeme mirovine?	5,6%	13,3%	26,7%	24,4%	30%
Slažete li se da će mirovina koju ostvarite osigurati dobar mirovinski standard i dostojan život za vrijeme mirovine?	17,8%	30%	27,8%	11,1%	13,3%
Slažete li se kako je vrlo bitno voditi	1,1%	7,8%	10%	15,6%	65,6%

Slika 13. Stavovi građana (Izvor: Vlastita izrada autora)

Tablica 5. Rezultati deskriptivne analize u vezi stavova građana za 21. pitanje (Izvor: Vlastita izrada autora)

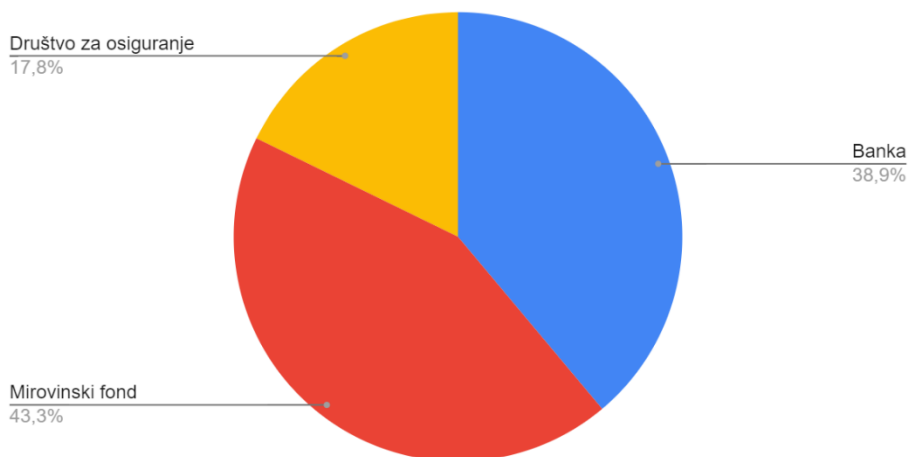
	Značenje	Standardna greška	Median	Mod	Standardna devijacija	Varijanca uzorka	Mjera vjerojatnosti	Sekvancija	Rang	Minimum	Maksimum	Suma	Zbroj
Slažete li se kako je štednja važna u životu svakog pojedinca?	0,06	0,03	0,044	0,011	0,008	0,047	3,385	1,786	0,167	0,011	0,178	0,3	5
Slažete li se kako je od velike važnosti da pojedinci preuzmu veću odgovornost u slučaju štednje za mirovinu?	0,122	0,047	0,078	0,078	0,106	0,011	2,619	1,517	0,278	0,022	0,3	0,611	5
Slažete li se da imati dobrovoljnu životnu mirovinsku štednju znači imati dobar mirovinski standard za vrijeme mirovine?	0,18	0,04	0,167	0	0,089	0,008	-2,951	0,181	0,189	0,089	0,278	0,901	5
Slažete li se da će mirovina koju ostvarite osigurati dobar mirovinski standard i dostojan život za vrijeme mirovine?	0,182	0,054	0,186	0	0,121	0,014	-0,396	0,575	0,312	0,044	0,356	0,911	5
Slažete li se kako je vrlo bitno voditi brigu o svojim osobnim financijama?	0,42	0,098	0,389	0	0,22	0,048	-1,765	-0,156	0,523	0,133	0,656	2,1	5

22. Što smatrate najvažniji za pristojan život u starijoj dobi?

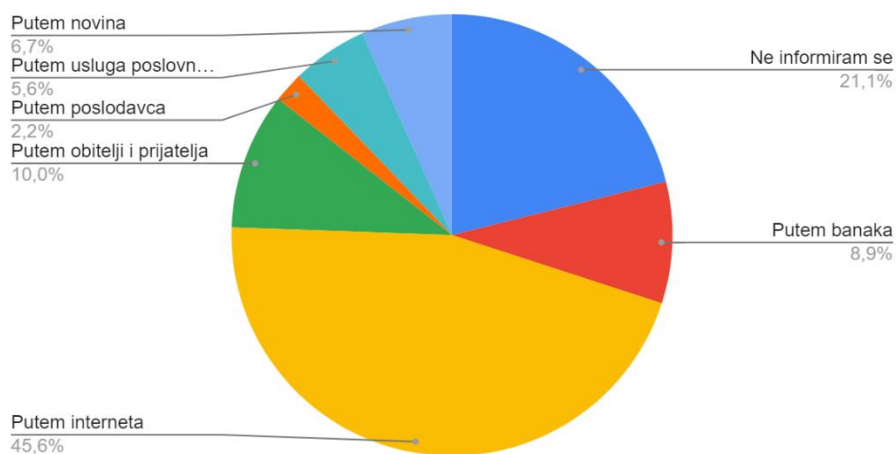
Slika 14. Stav građana o pristojnom životu (Izvor: Vlastita izrada autora)

23. Ako biste željeli, u koji biste financijsku instituciju prvo otišli ako bi željeli ugovoriti proizvod dugoročne štednje za mirovinu?

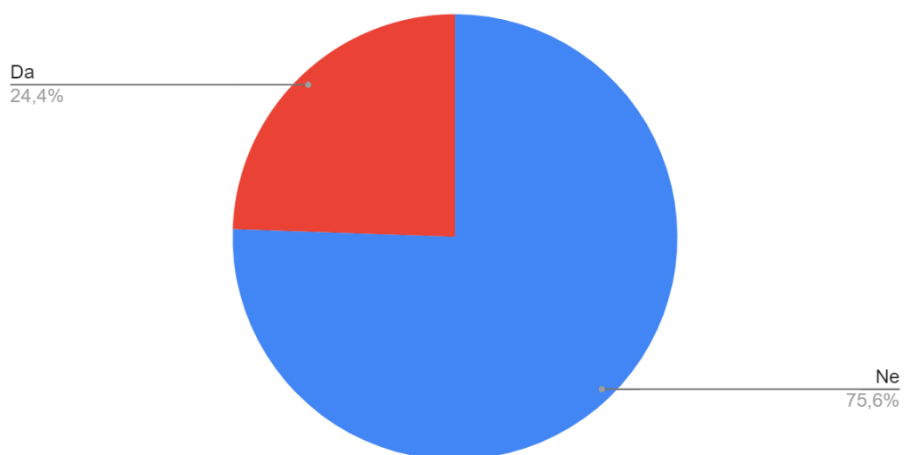
Slika 27. Stav građana o instituciji za dugoročnu štednju (Izvor: Vlastita izrada autora)

24. Putem kojih kanala se informirate o mogućnostima štednje za mirovinu?

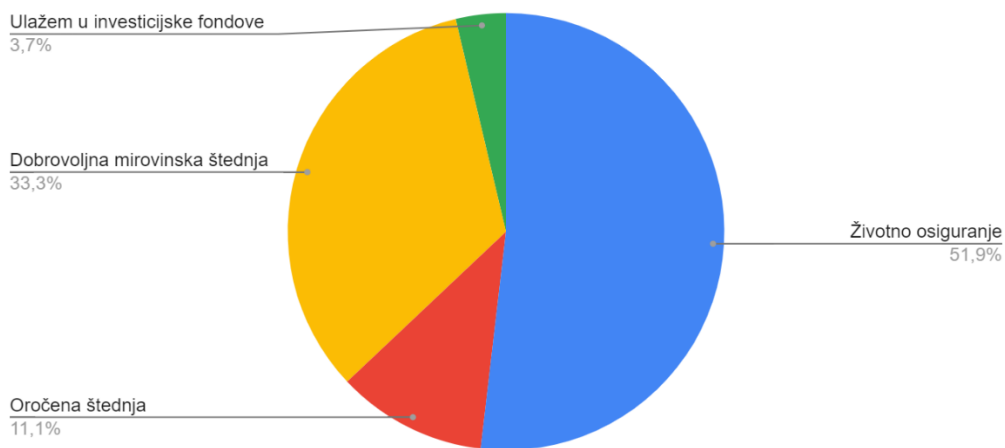
Slika 28. Stav građana vezan za informiranje o štednji (Izvor: Vlastita izrada autora)

25. Imate li otvoreni neki od oblika dugoročne štednje za mirovinu?

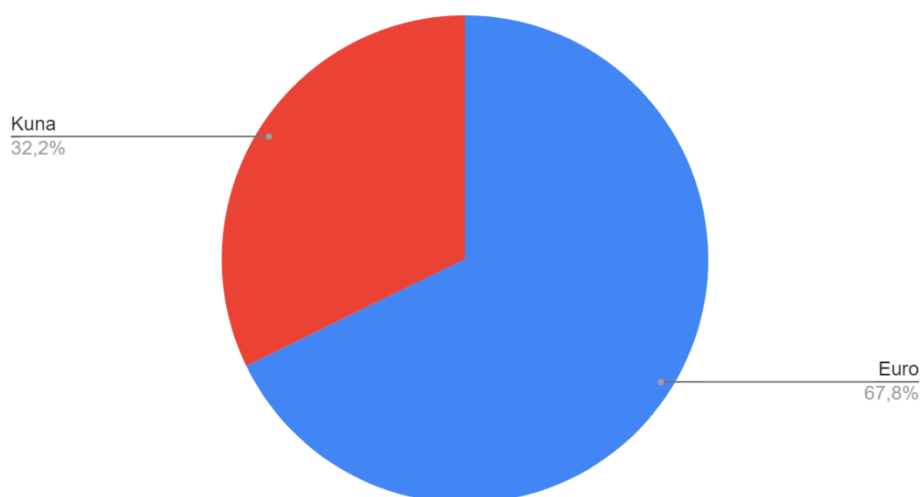
Slika 29. Stav građana u vezi dugoročne štednje (Izvor: Vlastita izrada autora)

26. Koji od oblika dugoročne štednje imate ugovoren? (Ukoliko ste prethodno odgovorili sa Ne, preskočite ovo pitanje)

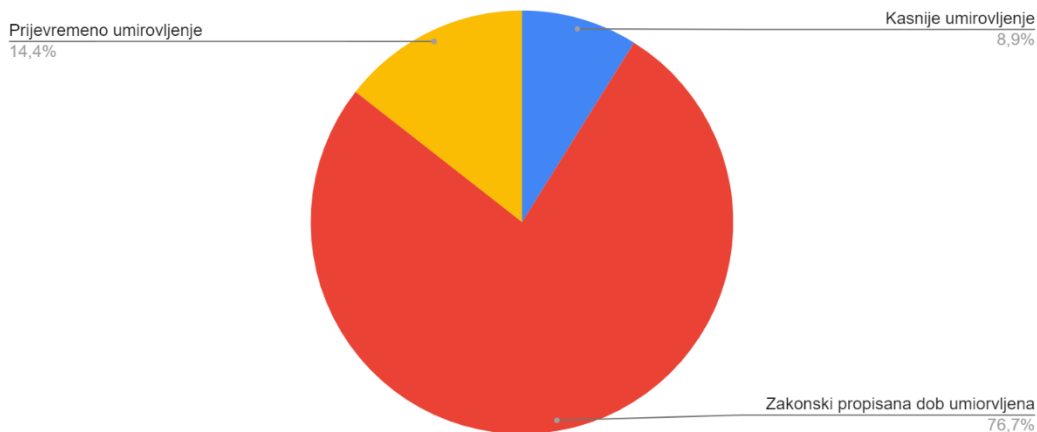
Slika 30. Oblici štednje koje imaju građani (Izvor: Vlastita izrada autora)

27. U kojoj valuti biste preferirali štedjeti za mirovinu?

Slika 15. Valuta u kojoj žele mirovinu (Izvor: Vlastita izrada autora)

28. Vaš planirani odlazak u mirovinu je:

Slika 32. Planirani odlazak u mirovinu (Izvor: Vlastita izrada autora)

Tablica 6. Rezultati deskriptivne analize o stavovima građana od 22. do 28. pitanja (Izvor: Vlastita izrada autora)

	22. Što smatrate najvažniji za pristojan život u starijoj dobi?	23. Ako biste željeli, u koji biste financijsku instituciju prvo otišli ako bi željeli ugovoriti proizvod dugoročne štednje za mirovinu?	24. Putem kojih kanala se informirate o mogućnostima štednje za mirovinu?	25. Imate li otvoreni neki od oblika dugoročne štednje za mirovinu?	26. Koji od oblika dugoročne štednje imate ugovoren? (Ukoliko ste prethodno odgovorili sa Ne, preskočite ovo pitanje)	27. U kojoj valuti biste preferirali štedjeti za mirovinu?	28. Vaš planirani odlazak u mirovinu je:
Značenje	0,25	0,333	0,149	0,5	0,249	0,5	0,33
Standardna greška	0,137	0,078	0,055	0,256	0,109	0,178	0,217
Median	0,144	0,389	0,1	0,5	0,221	0,5	0,144
Mod	0	0	0,1	0	0	0	0
Standardna devijacija	0,274	0,136	0,146	0,362	0,219	0,251	0,376
Varijanca uzorka	0,075	0,018	0,021	0,131	0,048	0,063	0,141
Mjera vjerojatnosti	3,481	0	3,835	0	-2,345	0	0
Sekvencija	1,833	-1,531	1,917	0	0,489	0	1,69
Rang	0,6	0,252	0,434	0,512	0,483	0,356	0,678
Minimum	0,056	0,178	0,022	0,244	0,037	0,322	0,089
Maksimum	0,656	0,43	0,456	0,756	0,519	0,678	0,0767
Suma	1	1	1,045	1	0,999	1	1
žbroj	4	3	2	2	4	2	3

Cronbach Alpha	Broj pitanja
0,77	28

Slika 16. Rezultat Cronbach Alpha koeficijenta za 28 pitanja iz ankete (Izvor: Vlastita izrada autora)

Kod obrade svih pitanja u ovome istraživanju primijenjena je metoda deskriptivne statistike te je ispitana pouzdanost mjernih ljestvica na razini svih pitanja pomoću Cronbach Alpha koeficijenta. Cronbach Alpha koeficijent je zapravo mjera unutarnje dosljednosti skupa tvrdnji te može poprimiti vrijednost između 0 i 1. Što je vrijednost Cronbach Alpha koeficijenta bliže 1, mjerna ljestvica je pouzdanija (Rajh,2009).

Rajh (2009) prema Kline (1998), navodi da ukoliko koeficijent pouzdanosti poprimi vrijednost oko 0,9, pouzdanost se smatra izvrsnom, a ukoliko poprimi vrijednost između 0,8 i 0,7, pouzdanost se smatra vrlo dobrom. Koeficijent koji je veći od 0,7 smatra se prihvatljivim, dok sve vrijednosti manje od 0,5 ukazuju da bi više od polovice varijance moglo biti slučajna pogreška. Mjerne ljestvice koje imaju tako niski koeficijent ne mogu se smatrati pouzdanim te ih niti ne treba primjenjivati u daljnjoj analizi (Rajh, 2009).

Temeljem provedenog istraživanja u ovome radu Cronbach Alpha koeficijent koji iznosi, 0,77 što je i vidljivo iz tablice gore, može se zaključiti kako je prema svemu navedenome pouzdanost za ovo istraživanje koja se dobila ispitivanjem mjernih ljestvica vrlo dobra.

6.1.3. Usporedna analiza istraživanja

Na kraju istraživanja kada su podaci obrađeni deskriptivnom statistikom i ispitana je pouzdanost pomoću mjerne ljestvice, provedena je i komparativna analiza istraživanja o razini znanja mirovinskog sustava stanovnika na području Varaždinske županije sa istraživanjem koje se provodilo u rujnu 2021.godine na području cijele Republike Hrvatske. Iz podataka koji su navedeni u tablicama ispod može se vidjeti da je najviše ispitanika (36,7%) Varaždinske županije svoju informiranost o mirovinskom sustavu ocijenilo kao dobro, a na području Republike Hrvatske također je dalo najviše ispitanika (44,1%) odgovor da dobro poznaju mirovinski sustav. Na tvrdnju da se mirovinski sustav temelji na dva stupa, kao netočan odgovor u Varaždinskoj županiji znalo je manje ispitanika (53,3%) nego na području Republike Hrvatske gdje taj postotak bio puno veći (73,9%). Što se tiče izdvajanja bruto plaće u drugi i prvi mirovinski stup te da se za prvi stup izdvaja 15% od bruto plaće, u postotku 68,9% ispitanika Varaždinske županije i 68,4% ispitanika Republike Hrvatske može se vidjeti kako su obje grupe bile podjednake u odgovorima, dok je za drugi stup znalo da se izdvaja 5% više ispitanika u Varaždinskoj županiji (74,4%) nego li su to znali ispitanici u Republici Hrvatskoj (68,4%). Na tvrdnju koja se odnosila na instituciju koja upravlja mirovinskim fondovima, kao točan odgovor da je to mirovinsko osiguravajuće društvo znalo je više ispitanika (63,3%) Varaždinske županije, dok su ispitanici na području cijele Republike Hrvatske imali manji postotak točnih odgovora (31,2%). Poznavajući prvi i drugi stup mirovinskog osiguranja kao obvezno mirovinsko osiguranje, ispitanici Varaždinske županije su imali kao točan odgovor malo veći postotak točnosti (97,8%), dok su ispitanici na području cijele Republike Hrvatske imali mrvicu manji postotak (95%), ali opet se može vidjeti da su obje grupe bile podjednako dobre u odgovorima. Prema Zakonu iz 2020. godine, da se ide u mirovinu da 65 godina života i 15 godina staža, točan odgovor je prepoznalo više ispitanika (77,4%) na području Republike Hrvatske, dok je taj dio malo manje bio nepoznat stanovnicima Varaždinske županije pa imaju i manji postotak točnosti (60%). Od dodatnih pitanja koja su se još javljala kroz istraživanje provedeno na području Varaždinske županije valja napomenuti pitanje u kojoj se spominje godina uvođenja trodijelnog mirovinskog sustava te kao točan odgovor da se to odnosi nam 2002.godinu znalo je 66,7% ispitanika. Vezano uz znanje o trećem stupu, 71,1% ispitanika je znalo da se isplata mirovina u trećem stupu vrši preko dobrovoljnih mirovinskih fondova te je 87,8% ispitanika znalo da je treći stup puno fleksibilniji od prva dva. Što se pak tiče kategorije fondova, 61,1% ispitanika Varaždinske županije zna da je najrizičniji za ulaganje fond kategorije A, a da je najmanje rizičan fond kategorije C zna njih 52,2%. Također, ispitanici u Varaždinskoj županiji točnije njih 50% je odgovorilo da u fondu kategoriji A mogu biti svi oni koji do mirovine imaju više od 10 godina. Na pitanje da na broje vrste obveznih i dobrovoljnih fondova ako znaju, poprilično

veliki broj odgovora se prikupio, točnije 45% ispitanika znalo je nabrojiti barem neke obvezne i dobrovoljne vrste fondova čime su pokazali veliku razinu znanja. Pitanje koje su imali ispitanici na području cijele Republike Hrvatske, a odnosilo se na vrste rizika u mirovinskom sustavu, 82,4% ispitanika je znalo da postoje tri vrste te da su to rizik starosti, trajna nesposobnost ostvarivanja dohotka te skrb o osobama koje su ostale nakon smrti osiguranika.

Usporedba znanja o mirovinskom sustavu stanovnika Varaždinske županije u odnosu na građane Republike Hrvatske	Istraživanje svibanj/lipanj 2022.godine
Informiranost o mirovinskom sustavu	36,7%
Znanje o mirovinskim stupovima	53,3%
Izdvajanje doprinosa za mirovinsko osiguranje prvi stup	68,9%
Godina uvođenja trodijelnog mirovinskog osiguranja	66,7%
Institucija za upravljanje mirovinskim fondovima	63,3%
Obveznost prvog i drugog stupa	97,8%
Zakon o mirovinskom osiguranju 2020. godine	60%
Znanje o drugom mirovinskom stupu	68,9%
Isplata mirovina u drugom stupu	35,6%
Izdvajanje doprinosa za mirovinsko osiguranje drugi stup	74,4%
Prikupljanje sredstva u trećem stupu	71,1%
Razina fleksibilnost u trećem stupu	87,8%
Najrizičnije kategorije fonda za ulaganje	61,1%
Članstvo u fondu kategorije A	50%
Najmanje rizični fond za ulaganje	52,2%
Vrste mirovinskih fondova	45%

Slika 17. Rezultati razine znanja mirovinskog sustava stanovnika Varaždinske županije (Izvor: Vlastita izrada autora)

Usporedba znanja o mirovinskom sustavu stanovnika Varaždinske županije u odnosu na građane Republike Hrvatske	Istraživanje rujan 2021. godine
Informiranost o mirovinskom sustavu	44,1%
Znanje o mirovinskim stupovima	73,9%
Izdvajanje doprinosa za mirovinsko osiguranje prvi stup	68,4%
Rizici mirovinskog sustava	82,4%
Institucija za upravljanje mirovinskim fondovima	31,2%
Obveznost prvog i drugog stupa	95%
Zakon o mirovinskom osiguranju 2020. godine	77,4%
Izdvajanje doprinosa za mirovinsko osiguranje drugi stup	68,4%

Slika 18. Rezultati znanja mirovinskog sustava stanovnika na području cijele Republike Hrvatske (Izvor: Vlastita izrada autora)

Prema provedenoj komparativnoj analizi, možemo zaključiti kako su i stanovnici na području Varaždinske županije i oni s područja cijele Republike Hrvatske vrlo uspješni u provedenom istraživanju te kako vrlo dobro poznaju mirovinski sustav te pojmove koji se vežu uz njega. Dobro su informirani o mirovinskom sustavu, znaju da se prvi i drugi stup odnosi na obvezno mirovinsko osiguranje te znaju da se 15% bruto plaće izdvaja za prvi stup, a 5% za drugi stup. Ono po čemu malo odudaraju, jest podatak da manje ispitanika s područja Varaždinske županije zna da je netočno da se mirovinski sustav temelji na dva stupa, dok su višu razinu znanja imali ispitanici s područja cijele Republike Hrvatske. Također, ispitanici Varaždinske županije su i manje upoznati sa Zakonom iz 2020.godine kojim je određeno da se u mirovinu ide sa 65 godina života i 15 godina staža, dok je taj podatak znalo više ispitanika s područja cijele Republike Hrvatske. Shodno svemu navedenome, može se zaključiti kako su obje grupe kod ispitivanja pokazale dostatnu razinu mirovinskog znanje te da se znaju koristiti mirovinskim pojmovima te da su dobro mirovinsko opismenjene osobe.

7. Zaključak

Kroz ovaj rad nastojalo se približiti svijest o tome kako je u današnje vrijeme od izuzetne važnosti biti mirovinski i financijski pismen kako bi se lakše živjelo i kako bi lakše bilo za vrijeme umirovljenja. Od povijesti pa sve do danas vidimo da je mirovinski sustav važan čimbenik u životu svakog pojedinca te poznavajući sustav zemlje u kojem živimo možemo normalno funkcionirati. Mnoge promjene bilo demografske ili bilo da su uvjetovane bile ratnim stradanjima, uvelike su ostavile traga u mirovinskom sustavu Republike Hrvatske koja je onda poduzimala mnoge reforme da taj sustav bude stabilan. Bilo je puno promjena da bi dobili sustav kojeg danas znamo i da bi se njime moglo služiti. Osnovane su i brojne institucije koje su važna za mirovinski sustav kako bi svim građanima omogućile sve pravodobne informacije u vezi štednje i mirovine koju će primiti nakon završetka radnog vijeka. Vrlo je važna i mirovinska pismenost iz razloga kako bi ljudi lakše upravljali svojim mirovinama a i prije kako bi pravilnom štednjom sebi osigurali dobre mirovinske dane.

S ciljem istraživanja mirovinskog znanja anketa koja je provedena na području Varaždinske županije donijela je zaista dobre rezultate. Većina ispitanika koja je obuhvaćala njih 90, procijenila je svoje znanje kao dobro te pokazala kako zna vladati pojmovima vezanima uz mirovinski sustav. Iako je u manjem obujmu onih koji poznaju mirovinski sustav, ipak su rezultati donijeli dobre odgovore ta se vidi da su ispitanici na području Varaždinske županije mirovinski pismeni. Kako prema anketnom istraživanju, znaju pojmove te prepoznaju Zakone i vrste te kategorije fondova znači da su na dobrom putu da sebi jednog dana omoguće pristojan životni standard za vrijeme mirovine. Kako je to istraživanje uspoređeno sa cijelom populacijom Republike Hrvatske zaključilo se da su rezultatu slični te nema niti boljih niti gorih. Jedina stvar u tome je što je kod cijele populacije sudjelovalo više ispitanika nego li u istraživanju za dio Hrvatske i to samo za Varaždinsku županiju. Jedni aspekt po kojemu se razlikuju je taj da je odgovor za cijelu populaciju u vezi mirovinskih stupova bio da se temelji na dva stupa a kod istraživanja Varaždinske županije da je to tri, pa se tako zaključilo da su po tome segmentu bolji ispitanici Varaždinske županije iako ih je bilo u manjem obujmu.

I na kraju bez obzira na našu dob, spol ili obrazovanje, vrlo je važno da se u svakom segmentu svog života te kroz cijeli život i dalje financijski i mirovinski obrazujemo jer se Zakoni stalno mijenjaju te ćemo poznavajući promjene biti bolji ljudi i odgovorniji financijski sudionici te sebi i svojim bližnjima osigurati što kvalitetniji standard života u državi u kojoj živimo.

8. Literatura

1. Bejaković, P. (2012.), *Obilježja i učinci kapitalizirane obvezne i dobrovoljne mirovinske štednje u Hrvatskoj*, Revija za socijalnu politiku, 19(2), 219-230. <https://doi.org/10.3935/rsp.v19i2.1089>
2. Klačmer Čalopa, M., Cingula, M., (2009.), *Financijske institucije i tržišta*, Tiskara Tiva, Varaždin.
3. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (2019.), *Mirovinski sustav* [epublikacija], preuzeto s <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf>
4. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (2022.), *Mjesečno izvješće za mjesec ožujak* [epublikacija], preuzeto s <https://www.hanfa.hr/vijesti/mjese%C4%8Dno-izvje%C5%A1%C4%87e-za-o%C5%BEujak-2022/>
5. Mirovinski.hr (2022.), *Hrvatsko mirovinsko osiguranje* [epublikacija], preuzeto s <https://www.mirovinsko.hr/hr/hrvatsko-mirovinsko-osiguranje-d-o-o/414>
6. Puljiz, V. (2007.), *Hrvatski mirovinski sustav: korijeni, evolucija i perspektive*, Revija za socijalnu politiku, 14(2), 163-192. Preuzeto s <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/viewFile/698/657>
7. Puljiz, V. (2011.), *Kriza, reforme i perspektive mirovinskih sustava u europskim zemljama i u Hrvatskoj*, Privredna kretanja i ekonomska politika, 21(129),27-64. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/file/115357>
8. REGOS,(2022.), *O Regosu-uvod*, preuzeto s <https://regos.hr/o-regosu/uvod>
9. Rajh, E. (2009.), *Razvoj mjernih ljestvica za mjerenje specifičnih elementa marketinškog miksa usluga*, 340-350. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/47933>
10. Savez samostalnih sindikata Hrvatske, (2022.), *Mirovinski sustav* [epublikacija], preuzeto s <https://www.sssh.hr/hr/>

11. Škreblin Kirbiš, I., Tomić. I., i Vehovec, M. (2011.), *Mirovinska pismenost i štednja za treću životnu dob*, Revija za socijalnu politiku, 18(2),127-148. Preuzeto s <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/viewFile/1004/1149>

12. Štedopis, (2022), *Institucija za financijsko obrazovanje* , preuzeto s <https://www.stedopis.hr/>

13. Vehovec, M. (2011.), *Financijska i mirovinska pismenost: međunarodna iskustva i prijedlozi za Hrvatsku*, Privredna kretanja i ekonomska politika, 21(129),65- 85. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/file/115362>

Popis slika

Slika 1. Neto imovina obveznih fondova (Hanfa,2022.).....	16
Slika 2. Struktura ulaganja u obvezne fondove (Hanfa,2022.)	17
Slika 3. Članstvo u dobrovoljnim fondovima (Hanfa,2022.).....	19
Slika 4. Neto imovina u dobrovoljnim fondovima (Hanfa,2022.)	20
Slika 5. Spol ispitanika (Izvor: Vlastita izrada autora)	28
Slika 6. Znanje o prvom i drugom stupu (Izvor: Vlastita izrada autora)	35
Slika 7. Izdvajanje bruto plaće za drugi stup (Izvor: Vlastita izrada autora	37
Slika 8. Prikupljanje sredstava u okviru trećeg stupa (Izvor: Vlastita izrada autora	38
Slika 9. Fleksibilnost trećeg stupa (Izvor: Vlastita izrada autora)	38
Slika 10. Rizičnost ulaganja u fondove (Izvor :Vlastita izrada aut	39
Slika 11. Članstvo kategorije A (Izvor: Vlastita izrada autora).....	40
Slika 12. Rizičnost ulaganja (Izvor: Vlastita izrada autora).....	40
Slika 13. Stavovi građana (Izvor: Vlastita izrada autora).....	43
Slika 14. Stav građana o pristojnom životu (Izvor: Vlastita izrada autora).....	44
Slika 15. Valuta u kojoj žele mirovinu (Izvor: Vlastita izrada autora)	46
Slika 16. Rezultat Cronbach Alpha koeficijenta za 28 pitanja iz ankete (Izvor: Vlastita izrada autora).....	48
Slika 17. Rezultati razine znanja mirovinskog sustava stanovnika Varaždinske županije (Izvor: Vlastita izrada autora).....	50
Slika 18. Rezultati znanja mirovinskog sustava stanovnika na području cijele Republike Hrvatske (Izvor: Vlastita izrada autora).....	51

Popis tablica

Tablica 1. Rezultati deskriptivne analize osobnih podataka (Izvor: Vlastita izrada autora)	30
Tablica 2. Rezultati deskriptivne analize o znanju mirovinskog sustava od 5 do 10 pitanja (Izvor: Vlastita izrada autora).....	35
Tablica 3. Rezultati deskriptivne analize o znanju mirovinskog sustava od 11 do 16 pitanja (Izvor: Vlastita izrada autora).....	39
Tablica 4. Rezultati deskriptivne analize o znanju mirovinskog sustava od 17 do 20 pitanja (Izvor: Vlastita izrada autora).....	41
Tablica 5. Rezultati deskriptivne analize u vezi stavova građana za 21. pitanje (Izvor: Vlastita izrada autora)	43
Tablica 6. Rezultati deskriptivne analize o stavovima građana od 22. do 28 . pitanja (Izvor: Vlastita izrada autora).....	47